

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Nye likviditetskrav

Høringsnotat og forskriftsforslag

DATO:
01.06.2015

Innhold

1	Innledning	5
1.1	Nærmere om høringsnotatet	6
2	Likviditetsregulering i CRD IV	6
2.1	Nærmere om direktiv 2013/36/EU	6
2.2	Nærmere om forordning 575/2013	7
2.3	Kommisjonsforordning 2015/61 om minimumskrav til likviditetsbuffer	8
2.3.1	Beskrivelse av LCR	8
2.3.2	Likvide eiendeler i LCR	9
2.3.3	Unntaksbestemmelse for valutaer med lite omfang av likvide eiendeler	11
2.3.4	Utbetalinger og innbetalinger i LCR	12
2.4	Krav til stabil finansiering	13
2.5	Andre tilsynsmessige likviditetsmål/-rapportering	14
3	Gjeldende norske regler på likviditetsområdet	15
3.1	Gjeldende rett	15
3.2	Likviditetsregler i ny finansforetakslov	17
3.3	Likviditetsrapportering	17
4	Likviditetsregler i utvalgte land	18
4.1	Danmark	18
4.1.1	Nåværende regler	18
4.1.2	Innføring av likviditetskravene i CRD IV	18
4.2	Sverige	19
4.2.1	Nåværende regler	19
4.2.2	Innføring av likviditetskravene i CRD IV	19
4.3	Storbritannia	19
4.3.1	Nåværende regler	19
4.3.2	Innføring av likviditetskravene i CRD IV	20
4.4	Nederland	21
4.4.1	Nåværende regler	21
4.4.2	Innføring av likviditetskravene i CRD IV	21
4.5	Innfasingsplan for LCR – en oppsummering	22
5	Innføring av nye likviditetsregler i Norge	22
5.1	Likviditetssituasjonen i norske banker ved utgangen av 2014	22
5.2	Likvide verdipapirer i det norske markedet	25
5.3	Vurdering av nye likviditetskrav	27
5.4	Nærmere om innføring av LCR	28
5.4.1	Innfasing av LCR-kravet	28
5.4.2	Diversifisert likviditetsportefølje	30
5.4.3	Krav til LCR i enkeltvalutaer	31
5.4.4	Øvrige nasjonale valg	37
5.4.5	Ny rapportering knyttet til LCR	41
5.5	Nærmere om innføring av NSFR	41
5.5.1	Likviditetsindikator 1 og dagens oppfølging av langsiktig finansiering	41
5.5.2	Behov for å innføre NSFR fremfor dagens likviditetsindikator 1	42
5.6	Offentliggjøring av likviditetsinformasjon	43
5.7	Foretak som bør omfattes av likviditetskravene	44

5.7.1	Nærmere om verdipapirforetak	45
5.7.2	Nærmere om finansieringsforetak	46
5.7.3	Morselskap i konsern der banker og kredittforetak inngår	47
5.7.4	Unntak for foretak i konsern	47
5.7.5	Konsolideringsbestemmelser	49
5.8	Lovteknisk gjennomføring	50
6	Utkast til forskrift om minstekrav til beholdning av likvide eiendeler (likviditetsreserve)	51
6.1	Endring i forskrift om forsvarlig likviditetsstyring	54
6.2	Vedlegg 1 til forskrift, grunnlag for beregning av likvide eiendeler i LCR	55
6.3	Vedlegg 2 til forskrift, grunnlag for beregning av utbetalinger i LCR	56
6.4	Vedlegg 3 til forskrift, grunnlag for beregning av innbetalinger i LCR	57
	Vedlegg 1 Andre tilsynsmessige likviditetsmål/rapportering	58
	Vedlegg 2 LCR-verdier for grupper av banker og kredittforetak	61
	Vedlegg 3 Om Kommunalbanken som mulig "promotional lender"	62

1 Innledning

EUs nye regelverk om kapitaldekning og likviditet, direktiv 2013/36/EU (CRD IV)¹ og forordning 575/2013 (CRR)², omfatter kredittinstitusjoner og verdipapirforetak³. Regelverket er i hovedsak basert på Baselkomitéens kapital- og likviditetsstandarter (Basel III), og ble gjort gjeldende i EU fra 1. januar 2014. Regelverket inneholder to kvantitative likviditetskrav; ett krav til likviditetsbuffer (Liquidity Coverage Ratio - LCR) og ett krav til stabil finansiering (Net Stable Funding Ratio - NSFR).

Kommisjonsforordning 2015/61⁴ supplerer forordningen ved å definere minimumskrav til likviditetsbuffer (LCR). Reglene om LCR gjøres gjeldende i EU fra 1. oktober 2015, med en gradvis innfasing frem til 2018. Det er ikke besluttet hvordan og når et krav til stabil og langsiktig finansiering skal gjennomføres i EU.

Finansdepartementet ba i brev av 17. september 2014 Finanstilsynet om å utarbeide forslag til nasjonale regler, som så langt det passer, svarer til likviditetsregelverket i CRD IV. Finansdepartementet ba spesifikt Finanstilsynet vurdere hvordan de nye likviditetskravene skal innføres i Norge. I brevet påpekes det at norske banker for tiden (september 2014) har god tilgang på markedslikviditet og bør fortsette å bruke den gode situasjonen til å forbedre den langsiktige finansieringen og forberede seg på de nye kravene.

Finanstilsynet uttalte i forbindelse med et utredningsoppdrag fra Finansdepartementet i 2010⁵ at Norge, som er i en bedre økonomisk situasjon enn mange andre land, vil kunne tåle en raskere innfasing av strengere likviditetskrav. Det ble samtidig påpekt at det er forhold ved det norske penge- og kapitalmarkedet, jf. blant annet et tynt marked for statsobligasjoner og et dollarbasert pengemarked, som kan bety at innføring av likviditetskrav vil være utfordrende for norske banker. Krav om høyere likviditetsbuffer vil medføre økte kostnader for foretakene.

CRD IV bygger på prinsippet om fullharmonisering. På likviditetsområdet er det imidlertid åpnet for at landene kan ha strengere regler frem til minimumskrav til likviditetsbuffer er fullt innfasert i 2018 og krav til stabil finansiering er besluttet innført. Landene kan dermed velge å fase inn kravet til likviditetsbuffer raskere enn det som følger av kommisjonsforordningen, og innføre tilleggskrav, herunder krav til likviditetsbuffer i enkeltvalutaer. Det innebærer også at landene kan innføre krav til stabil finansiering på et tidligere tidspunkt enn det som følger av forordningen.

¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013L0036>

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0575>

³ Betegnelsen CRD IV brukes som samlebetegnelse på direktivet og forordningen, mens betegnelsene "direktiv" og "forordning" brukes om hhv. direktiv- og forordningsdelen av CRD IV.

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:2015:011:TOC>

⁵ http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Pressemeldinger_vedlegg/2010/1_kvartal/Vurdering_av_og_forslag_til_regelverksendringer_for_banker_mv.pdf

1.1 Nærmere om høringsnotatet

Finanstilsynet presenterer i dette notatet forslag til innføring av likviditetskrav i norsk regelverk.

I kapittel 2 beskrives EUs rammeverk for likviditetsregulering. Gjeldene likviditetsregler i norsk rett, kommende regler i ny finansforetakslov og rapporteringskrav knyttet til likviditet omtales i kapittel 3. Enkelte andre lands likviditetskrav og deres planer mht. implementering av likviditetskravene i CRD IV omtales i kapittel 4.

I kapittel 5 beskrives likviditetssituasjonen i norske banker ved utgangen av 2014. Deretter gis det en omtale av det norske obligasjonsmarkedet og tilgjengeligheten av likvide papirer. Sentrale spørsmål i forbindelse med Finansdepartementets oppdrag om innføring av likviditetskrav i Norge vurderes. Høringsnotatet tar til slutt, i kapittel 6, for seg de forskriftsendringer Finanstilsynet anser som nødvendige for å gjennomføre likviditetsreglene i CRD IV.

2 Likviditetsregulering i CRD IV

Nedenfor følger en kort omtale av likviditetsreglene som følger av direktiv 2013/36/ EU (CRD IV) og forordning 575/2013 (CRR). Videre redegjøres det nærmere for kommisjonsforordning 2015/61 om minimumskrav til likviditetsbuffer, herunder hva som inngår i likvide eiendeler og netto likviditetsutgang i LCR. Til slutt omtales det kommende kravet til stabil finansiering, samt andre tilsynsmessige likviditetsmål.

2.1 Nærmere om direktiv 2013/36/EU

Direktivet gir generelle virksomhetsregler for foretakene, herunder bestemmelser om intern risiko- og likviditetsvurdering (ILAAP). Direktivets bestemmelser gjelder på konsolidert og individuelt nivå.

I direktivet defineres kvalitative krav til foretakenes styring av likviditetsrisiko og den tilsynsmessige oppfølgingen av denne. Tilsynsmyndigheter skal etter artikkel 86 påse at foretakene har robuste strategier, retningslinjer, prosesser og systemer for å identifisere, måle, styre og overvåke likviditetsrisiko.

Artikkel 105 åpner for at nasjonale myndigheter kan sette spesifikke likviditetskrav i pilar 2. Tilsynsmyndighetene skal identifisere det passende nivået på likviditetskravene som skal benyttes i oppfølgingen av foretakenes likviditetsrisiko og vurdere om det er nødvendig å innføre spesifikke likviditetskrav for å fange opp likviditetsrisikoen de ulike foretakene er eksponert for.

2.2 Nærmere om forordning 575/2013

Forordningen inneholder krav til likviditet tilsvarende det som følger av Basel III. Likviditetskravene i forordningen retter seg mot foretakene direkte. Av forordningen følger kvantitative krav til likviditet og finansiering, samt andre tilsynsmessige likviditetsmål, med tilhørende rapporteringskrav.

Likviditetsreglene i forordningen gjelder på konsolidert, delkonsolidert og individuelt nivå, jf. art. 11 (3), 11 (5) og 6 (4). Nasjonale tilsynsmyndigheter kan gi unntak eller delvis unntak fra likviditetskravene i forordningen på individuelt nivå for foretak i konsern, jf. artikkel 8.

I henhold til forordningen artikkel 508 (3) skal EU-kommisjonen rapportere til Europaparlamentet og Rådet innen 31. desember 2015 om i hvilken utstrekning og hvordan de kvantitative likviditetskravene i forordningen bør gjøres gjeldende for verdipapirforetak, og framlegge forslag til nødvendige regelendringer. I påvente av rapporten, kan nasjonale myndigheter unnta verdipapirforetak fra kravene i forordningen, jf. artikkel 6 (4).

To generelle likviditetskrav følger av forordningen. Foretakene skal ha tilstrekkelige likviditetsbuffer til å tåle perioder med begrenset tilgang på markedsfinansiering, målt ved LCR, jf. artikkel 412, samt stabil langsiktig finansiering i form av NSFR, jf. artikkel 413. Detaljerte rapporteringskrav til begge indikatorene følger av forordningen.

Etter artikkel 460 i forordningen skal EU-kommisjonen utarbeide en delegert forordning som nærmere definerer kravet til likviditetsbuffer (LCR). Kommisjonsforordningen om LCR trådte i kraft 17. januar 2015 og gjøres gjeldene i EU fra 1. oktober 2015. Kommisjonsforordningen gjelder kun for kredittinstitusjoner⁶.

Det er ikke besluttet hvordan et krav til stabil finansiering skal gjennomføres i EU, eller om det skal innføres et minstekrav til NSFR. Det forventes et lovforslag fra EU-kommisjonen innen utgangen av 2016. Rapporteringskravene i forordningen er ment å bidra med nødvendig informasjon for endelig kalibrering av likviditetskravene.

I forordningen gis EU-kommisjonen myndighet til å vedta bindende tekniske standarder (Implementing Technical Standard - ITS og Regulatory Technical Standard - RTS), basert på forslag fra EBA. I tillegg til tekniske standarder skal EBA utvikle anbefalinger, som ikke er juridisk bindende, men som nasjonale tilsynsmyndigheter normalt vil implementere. Det er totalt åtte tekniske standarder og en anbefaling som omhandler likviditet.

To av standardene gjelder for valutaer med for lite likvide eiendeler til å oppfylle LCR, mens en gjelder for valutaer hvor det er en ekstremt snever definisjon av kriterier for sikkerhetsstillelse i sentralbanker. Sistnevnte er den eneste av standardene på likviditetsområdet som er vedtatt av EU-Kommisjonen. De resterende standardene omhandler utbetalinger knyttet til derivatposisjoner, tilsynsverktøy for overvåkning av likviditetsrisiko, samt intragruppe ut- og innbetalinger. EBA gis også hjemmel til å utvikle en standard om vilkår for visse utbetalinger i LCR. Anbefalingen er knyttet til innskudd med høy risiko og inneholder høyere uttaksfaktorer for slike innskudd i LCR.

⁶ EU-kommisjonen gjennomgår for tiden forordningen og det vil komme en korrigert versjon med endringer av mindre karakter, jf. siste avsnitt i forordningens fortale. Det er usikkert når den korrigerte versjonen av forordningen vil foreligge.

2.3 Kommisjonsforordning 2015/61 om minimumskrav til likviditetsbuffer

Kommisjonsforordningen supplerer forordningen ved å definere minimumskrav til LCR. Den bygger i stor grad på anbefalingene fra Baselkomitéens internasjonale standard for likviditetsbuffer fra 2013, samtidig som særpreg i EØS-land og foretak med tilhørighet i EØS-land er hensyntatt. EU-Kommisjonen utvider definisjonen av likvide eiendeler i LCR sammenlignet med Baselkomitéens anbefalinger, bl.a. ved at obligasjoner med fortrinnsrett (OMF/"covered bonds") i større grad kan inngå i foretakenes likviditetsbuffer. Nedenfor følger en nærmere beskrivelse av minimumskrav til LCR som definert i kommisjonsforordningen.

2.3.1 Beskrivelse av LCR

LCR måler størrelsen på foretakenes likvide eiendeler i forhold til netto likviditetsutgang 30 dager fram i tid i en stressituasjon i penge- og kapitalmarkedene. Stressscenarioet er beskrevet i artikkel 5 i forordningen og ivaretas av de vektete utbetalinger som foretakene må dekke med likvide eiendeler eller til dels med innbetalinger. Kommisjonsforordningen gir utfyllende regler om sammensetningen av, og krav til, likvide eiendeler som kan inngå i LCR, samt om forutsetninger for beregning av utbetalinger og innbetalinger.

Kommisjonsforordningens artikkel 38 (og CRR) fastsetter innfasingsplan for LCR. Kravet skal gradvis fases inn fra 1. oktober 2015 til 1. januar 2018, med krav om minimum 60 prosent fra 1. oktober 2015, 70 prosent fra 1. januar 2016, 80 prosent fra 1. januar 2017 og 100 prosent fra 1. januar 2018. Landene kan velge å innføre minimumskravet raskere enn det som følger av innfasingsplanen, samt beholde nasjonale likviditetskrav frem til LCR er fullt faset inn i 2018.

LCR skal, senest fra 2018, være minst 100 prosent til enhver tid totalt for alle valutaer. Foretakene kan bryte minstekravet ved å selge likvide eiendeler for å dekke netto utbetalinger i en stressituasjon. Hvis LCR faller under, eller forventes å falle under 100 prosent, gjelder artikkel 414 i forordningen. Foretakene må umiddelbart informere tilsynsmyndighetene om situasjonen, samt utarbeide en plan med tiltak som skal iverksettes for å heve nivået på LCR. Planen må også angi tidspunktet for når det kan forventes at minimumskravet på 100 prosent igjen er oppfylt. Tilsynsmyndighetene kan kreve at LCR-nivået heves raskere enn det foretakets tidsplan tilsier, samt kreve daglig innrapportering av LCR inntil minimumskravet igjen er oppfylt.

Minimumskrav til LCR gjelder både på konsolidert, delkonsolidert og individuelt nivå. Kommisjonsforordningen henviser til artikkel 8 i forordningen som omhandler nasjonale tilsynsmyndigheters unntaksmuligheter på individuelt nivå for foretak i konsern, som omtalt ovenfor.

Minimumskravet til LCR skal oppfylles på totalnivå for alle valutaer. Det stilles ikke eksplisitt krav om at LCR må oppfylles per signifikante valuta, men foretakene skal ha likvide eiendeler som samsvarer med deres netto likviditetsutgang i de respektive valutaer, jf. artikkel 8.6. Nasjonale tilsynsmyndigheter kan pålegge foretakene å begrense udekkede valutaposisjoner ved å fastsette grenser for hvor mye netto likviditetsutgang i en valuta som kan dekkes av likvide eiendeler i en annen valuta. Enhver begrensning for udekkede

valutaposisjoner som innføres anses å utgjøre et spesifikt likviditetskrav, jf. artikkel 105 i direktivet.

2.3.2 Likvide eiendeler i LCR

Kommisjonsforordningens artikkel 6 til 19 omhandler likvide eiendeler. I artikkel 7 og 8 stilles det flere overordnede operasjonelle krav til likvide eiendeler som skal inngå i likviditetsbufferen. Eiendelene skal være fri for heftelser og umiddelbart tilgjengelige for salg i en stressituasjon. Ved pantsettelse av ulike typer verdipapirer i en sikkerhetsmasse, skal det antas at de minst likvide papirene belånes først. Verdipapirene kan, med visse unntak som eksempelvis OMF, ikke være utstedt av finansinstitusjoner. Det skal være mulig å fastsette verdien av eiendelen på grunnlag av lett tilgjengelige markedspriser. Videre skal verdipapirene være notert på en anerkjent børs eller kunne handles gjennom gjenkjøpsavtaler i et anerkjent marked for disse. Dersom markedsplassen ikke er en anerkjent børs, anses eiendelen kun for å være likvid hvis markedsplassen utgjør et aktivt og stort marked for direkte salg av verdipapirer.

Foretakene skal innføre retningslinjer og begrensninger som til enhver tid sikrer at deres likviditetsportefølje er tilstrekkelig diversifisert. Det skal tas hensyn til omfanget av diversifisering mellom de forskjellige nivåene av likvide eiendeler og innenfor samme kategori av likvide eiendeler, se nærmere omtale av de ulike nivåene nedenfor. Andre relevante faktorer som type utsteder, motparter og deres geografiske plassering skal også hensyntas. Tilsynsmyndigheter kan innføre krav til beholdning av likvide eiendeler, herunder begrensninger på ulike eiendeler, for å sikre at likviditetsporteføljen er tilstrekkelig diversifisert. Slike begrensninger kan ikke settes på hoveddelen av eiendelene som inngår i nivå 1. For OMF kan det imidlertid settes begrensninger.

Videre skal foretakene sikre at deres likvide eiendeler er under rådighet av en intern likviditetsstyringsfunksjon. Foretakene må påvise overfor tilsynsmyndighetene at dette kravet oppfylles. Foretakene skal regelmessig og minst en gang i året omsette et tilstrekkelig representativt utvalg av de likvide eiendelene til kontanter ved et direkte salg eller via gjenkjøpsavtaler i et anerkjent marked. Nivå 1 eiendeler er i hovedsak unntatt et slikt krav, men OMF er omfattet.

Likvide eiendeler skal føres til markedsverdi og fordeles på nivå 1 og 2 etter hvor likvide de anses å være, se tabell 1.

Nye likviditetskrav

Tabell 1 Likvide eiendeler, fordelt på nivå 1, nivå 2A og nivå 2B

Likvide eiendeler	Avkortning (min.)	Spesifikasjoner
Nivå 1		
Konter	0 %	
Eksponeringer mot sentralbanker	0 %	
Statspapirer (EØS-land)	0 %	
Statspapirer (tredjeland)	0 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
Verdipapirer utstedt av lokale myndigheter og offentlige foretak	0 %	Må anses som likeverdige til statspapirer
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF (EØS-land)	7 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
		Alternativt risikovekt 10 %
		Ustedelsesvolum EUR 500 mill.
		Minimum 2 prosent overpantsettelse
Andeler i fond	0 %	Konter og sentralbankeksponeringer
	5 %	Andre nivå 1-eiendeler ekskl. OMF
	12 %	Nivå 1-godkjente OMF
Nivå 2A		
Verdipapirer utstedt av lokale myndigheter og offentlige foretak (EØS-land)	15 %	Risikovekt 20 %
Eksponeringer mot tredjeland	15 %	Risikovekt 20 %
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF (EØS-land)	15 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 2
		Alternativt risikovekt 20 %
		Ustedelsesvolum EUR 250 mill.
		Minimum 7 prosent overpantsettelse
		Minimum 2 prosent overpantsettelse ved risikoklasse 1
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF (tredjeland)	15 %	Krav til nasjonalt regelverk om OMF
		Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
		Alternativt risikovekt 10 %
		Minimum 7 prosent overpantsettelse
		Minimum 2 pst. overpantsettelse ved utstedelsesvolum over EUR 500 mill.
Foretaksobligasjoner	15 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
		Ustedelsesvolum EUR 250 mill.
		Maksimalt 10 års løpetid ved utstedelsestidspunkt
Andeler i fond	20 %	Nivå 2A-eiendeler
Nivå 2B		
Asset backed securities (RMBS/ABS)	25 % / 35 %	Ustedelsesvolum (transjen) EUR 100 mill.
		Øvrige krav følger av art. 13 i kommisjonsforordning 2015/61
Foretaksobligasjoner	50 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 3
		Ustedelsesvolum EUR 250 mill.
		Maksimalt 10 års løpetid ved utstedelsestidspunkt
Aksjer	50 %	Del av en hovedbørsindeks
Restricted Use Committed Liquidity Facilities (RCLF)	-	Avhengig av om sentralbanken tilbyr en slik fasilitet
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF	30 %	Ustedelsesvolum EUR 250 mill.
		Underliggende aktiva maks 35 % risikovekt
		Minimum 10 prosent overpantsettelse, må offentligjøres månedlig
Andeler i fond	30 %	Bolig- og billån
	35 %	Nivå 2B-godkjente OMF
	40 %	Lån til små og mellomstore bedrifter, og forbrukslån
	55 %	Foretaksobligasjoner og aksjer

Minimum 60 prosent av likviditetsbufferen må bestå av nivå 1-eiendeler. Minst 30 prosent av bufferen må bestå av nivå 1-eiendeler utenom nivå 1 OMF. Nærmere omtale av nivå 1 eiendeler følger av kommisjonsforordningens artikkel 10.

Likvide eiendeler i nivå 2 fordeles igjen på nivå 2A- og 2B-eiendeler, som vist i tabell 1. Sistnevnte kategori kan ikke utgjøre mer enn 15 prosent av totale likvide eiendeler. Kommisjonsforordningens artikkel 11 definerer hvilke papirer som kvalifiserer som nivå 2A. Kategori 2B kan bestå av visse "Residential Mortgage Backed Securities" og andre typer "Asset Backed Securities" med høy rating. Nærmere omtale av nivå 2B eiendeler følger av kommisjonsforordningens artikkel 12 og 13.

Eierandeler i fond (CIUs) anerkjennes som likvide eiendeler på samme nivå som de underliggende likvide eiendelene opp til et absolutt beløp på 500 millioner euro (eller tilsvarende beløp i den nasjonale valuta). Begrensningen gjelder for hver kredittinstitusjon på individuelt nivå, etter visse forutsetninger som følger av forordningens artikkel 15. Her defineres også hvilke avkortninger foretakene skal benytte på verdien av deres andel i fondet.

2.3.3 Unntaksbestemmelse for valutaer med lite omfang av likvide eiendeler

I kommisjonsforordningens artikkel 19 følger en unntaksbestemmelse for valutaer med for lite tilgang på likvide eiendeler i forhold til foretakenes netto likviditetsutgang i den aktuelle valutaen. Unntaksløsningene som kan benyttes for å oppfylle krav til LCR i den aktuelle valutaen, beskrives overordnet i kommisjonsforordningen og nærmere i en teknisk standard (RTS)⁷:

- a) Krav om valutadekning, ved at likvide eiendeler skal samsvare med netto likviditetsutgang, gjøres ikke gjeldende i den aktuelle valutaen. Underskudd av likvide eiendeler vil kunne dekkes av eiendeler i andre valutaer, med en tilleggsavkortning på minst 8 prosent.
- b) Underskudd av likvide eiendeler i den aktuelle valutaen kan dekkes med en kredittfasilitet fra sentralbanken, forutsatt at fasiliteten oppfyller visse krav.
- c) Ved underskudd av nivå 1-eiendeler i den aktuelle valutaen, men tilstrekkelige nivå 2A-eiendeler, kan foretaket supplere med nivå 2A-eiendeler slik at de fastsatte begrensningene for nivå 2A-eiendeler overstiges. Disse vil få en avkortning på minst på 20 prosent.

Foretakene skal, som nevnt, ha likvide eiendeler som samsvarer med netto likviditetsutgang i de enkelte signifikante valutaene, men et visst avvik kan tillates så lenge minimumskravet til LCR på totalnivå oppfylles. Siden forordningen inneholder en eksplisitt unntaksbestemmelse, er det nærliggende å forstå at forordningens alminnelige krav om samsvar mellom likvide eiendeler og netto likviditetsutgang ikke tillater vesentlige avvik.

Norske kroner ble, sammen med danske kroner, definert av EBA i 2014 (før EU-kommisjonen vedtok kommisjonsforordning om LCR) som valutaer med for liten tilgang på likvide eiendeler. Vurderingen av NOK er basert på en beregning av om tilgangen på statspapirer og andre likvide verdipapirer med høy kredittkvalitet som er godkjent i LCR (som definert i Basel III), var tilstrekkelig stort til å dekke behovet for slike verdipapirer for oppfyllelse av LCR-krav ved utgangen av 2012. Vurderingen følger av en egen teknisk standard som skal vedtas av EU-kommisjonen. Det følger av utkast til standard (utarbeidet av EBA) at på det tidspunkt EUs definisjon av LCR er fastsatt, skal det gjøres en ny vurdering, og listen over valutaer med begrenset tilgang av likvide eiendeler skal oppdateres.

Siden 2012 har flere forhold endret seg. For det første foreligger endelig definisjon av LCR, med endringer i hvilke verdipapirer som kan regnes med og hvilke avkortninger som skal benyttes. OMF inngår i større grad i LCR, ved at de største utstedelsene er godkjent som nivå 1-eiendeler. For det andre har markedet utviklet seg en del omsetningsmessig. Flere, til dels store, OMF-lån er emittert slik at tilgangen av NOK-papirer nå dekker en større del av behovet for LCR-godkjente papirer.

Samtidig følger det av forordningen at det er et nasjonalt valg om det skal fastsettes eksplisitte krav til likviditetsbuffer per valuta. I lys av dette er implikasjonene av unntaksbestemmelsen noe uklar. Finanstilsynet følger opp EBAs oppdatering av beregningene som ligger til grunn for standarden.

⁷ <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/641042/EBA-RTS-2014-04+%28Final+Draft+RTS+on+derogations+for+currencies+with+constraints%29.pdf/fb3a3277-aec9-432d-aa64-0bfac31fd807>

2.3.4 Utbetalinger og innbetalinger i LCR

Netto likviditetsutgang beregnes som summen av forventede inn- og utbetalinger i en 30-dagers stressperiode beregnet etter nærmere angitte kriterier i kommisjonsforordningen. Netto likviditetsutgang kan ikke være negativ. For å sikre at foretakene har en viss likviditetsbuffer selv om forventede netto utbetalinger er null, er det satt en øvre grense på hvor stor andel forventede innbetalinger kan utgjøre av forventede utbetalinger. Grensen er satt til 75 prosent av totale forventede utbetalinger, men med unntaksregler for visse typer foretak.

Utbetalinger

Kommisjonsforordningens artikkel 22 til 31 omhandler likviditetsutgang. Forventede utbetalinger beregnes på grunnlag av foretakenes forpliktelser som multipliseres med en såkalt "uttaksfaktor". Uttaksfaktoren er et uttrykk for forventet "run-off" i en stressituasjon, og tilpasses forpliktelsens art. Nivået på uttaksfaktoren skal også ta hensyn til hvorvidt motparten har anledning til å inkludere motsvarende eiendel i sin likviditetsbuffer. Forordningen angir uttaksfaktorene for ulike typer forpliktelser.

Når det gjelder innskudd, skal det anvendes ulik uttaksfaktor for ulike typer av innskudd. Stabile sikrede innskudd fra husholdninger og ikke-finansielle foretak gis en utbetalingsfaktor på 5 prosent, men det åpnes f.o.m. 1. juli 2019 for å tillate en utbetalingsfaktor på 3 prosent. Unntaket gjelder bare for finansinstitusjoner som er tilknyttet en innskuddsgarantiordning som oppfyller visse kriterier. Det stilles blant annet krav til at garantiordningens finansieringsordninger og utbetalingstid. Såkalte "operasjonelle" innskudd som ikke er dekket av en innskuddsgarantiordning, antas som hovedregel å ha en uttaksfaktor på 25 prosent. For øvrige innskudd skal uttaksfaktoren settes til mellom 10 og 20 prosent, men tilsynsmyndigheten kan under spesielle omstendigheter beslutte at enkeltforetak skal anvende høyere uttaksfaktorer. Uttaksfaktoren knyttet til ikke-garanterte innskudd fra ikke-finansielle foretak, kommuner, sentralbank, stat mv. er satt til 40 prosent. Bundne innskudd kan unntas fra beregningen.

For utenombalanseposter knyttet til handelsfinansiering er uttaksfaktoren 5 prosent. For andre utbetalinger, knyttet til produkter og tjenester som for eksempel ikke-kommiterte lån, rammelån, overtrekk, kredittkort mv., er uttaksfaktor et nasjonalt valg. Foreløpig har Finanstilsynet valgt å benytte en uttaksfaktor på 100 prosent for slike poster. Andre utbetalinger, som for eksempel gjenkjøpsavtaler og sentralbanklån, skal ha en utbetalingsfaktor på mellom 0 og 100 prosent, avhengig av type forpliktelse. For utbetalinger knyttet til eiendeler som er stilt som sikkerhet gjelder egne uttaksfaktorer. Kreditt- og likviditetsfasiliteter har uttaksfaktor på mellom 5 og 40 prosent avhengig av motpart.

For konserninterne utbetalinger kan den enkelte tilsynsmyndigheten beslutte at det skal anvendes en lavere uttaksfaktor dersom visse kriterier er oppfylt. Kriteriene er blant annet basert på at foretakene skal være underlagt konsolideringsplikt, at de skal være registrert i samme land og at en utbetaling ikke kan være lavere enn motsvarende innbetaling som føres av motpart.

Innbetalinger

Kommisjonsforordningens artikkel 31 til 34 omhandler likviditetsinngang. Forventet likviditetsinngang regnes som avtalefestede innbetalinger fra eksponeringer som ikke er i restanse og som ikke forventes misligholdt i løpet av den neste 30 dager, multiplisert med en inntaksfaktor.

Forventede innbetalinger fra sentralbanker og finansielle kunder har en inntaksfaktor på 100 prosent. Skyldige beløp fra posisjoner i hovedindeks for aksjeinstrumenter telles også fullt ut med dersom ikke disse regnes som likvide eiendeler i telleren. For innbetalinger fra ikke-finansielle kunder skal det som hovedregel brukes en inntaksfaktor på 50 prosent. Dette gjelder blant annet innbetalinger fra sikrede utlåns- og kapitalmarkedstransaksjoner, marginlån med sikkerhet i ikke-likvide eiendeler og sikrede bytteavtaler, med mindre eiendelene som er stilt som sikkerhet anvendes for å dekke korte posisjoner. For ubenyttede kreditt- og likviditetsfasiliteter i konsern kan tilsynsmyndighetene i enkelttilfeller og etter nærmere angitte spesifikasjoner, tillate en høyere inntaksfaktor. Unntaket gjelder i hovedsak foretak som inngår i konsernforhold med hverandre, datterselskap som har samme morselskap, samt tilknyttede og deltakende foretak som definert i finansieringsvirksomhetsloven § 2a-2.

Som nevnt er det angitt en øvre grense for hvor stor andel av innbetalinger som kan motsvare forventede utbetalinger, slik at foretaket til enhver tid skal ha en reell likviditetsbuffer. Grensen er satt til 75 prosent, men det er angitt visse unntak som det enkelte land kan velge å benytte seg av. Unntaksbestemmelsen følger av kommisjonsforordningens artikkel 33. Det er anledning til å gi unntak fra 75-prosentsregelen dersom likviditetsstilleren er et morselskap til, eller et datterselskap av, eller et annet datterselskap i samme konsern som foretaket, eller dersom foretaket er et tilknyttet eller deltakende foretak i samme konsern, og hvor både yter og mottaker er underlagt konsolideringsplikt. Det stilles krav om at motparten er etablert i samme land og at det ikke foreligger noen praktiske eller juridiske hindringer for øyeblikkelig overførsel av likviditet. Innbetalinger fra realkreditt eller støttelån, lån fra multilateral utviklingsbank eller offentlig enhet kan også unntas. Unntakene kan gjøres gjeldende både på individuelt og/eller konsolidert nivå.

Det enkelte medlemsland kan også beslutte at såkalte "spesialiserte" kredittforetak hvis hovedvirksomhet drives innen factoring og leiefinansiering kan unntas fra grensen på 75 prosent. Foretak som har sin hovedvirksomhet innen bilfinansiering og forbrukerkreditt kan ikke unntas fra grensen i sin helhet, men nasjonale myndigheter kan velge å tillate en høyere grense, på inntil 90 prosent, for foretak som oppfyller visse kriterier.

2.4 Krav til stabil finansiering

I forordningen stilles det krav til at alle kredittinstitusjoner skal ha stabil og langsiktig finansiering målt ved Net Stable Funding Ratio (NSFR). Indikatoren måler tilgjengelig stabil finansiering som andel av nødvendig stabil finansiering av illikvide eiendeler over en periode på ett år. Som tidligere nevnt, er det ikke besluttet hvordan og når NSFR skal innføres som minstekrav i EU. Etter artikkel 510 (1) og (2) i forordningen skal EBA innen utgangen av desember 2015 utarbeide en konsekvensanalyse og anbefalinger om kalibrering av indikatoren. På bakgrunn av dette, skal EU-kommisjonen komme med forslag til nærmere bestemmelser innen utgangen av desember 2016.

Baselkomitéen publiserte i oktober 2014 endelige anbefalinger om utforming av NSFR. I anbefalingene er NSFR definert som tilgjengelig stabil finansiering relativt til nødvendig stabil finansiering. Dette forholdstallet skal til enhver tid være lik 100 prosent. I anbefalingene legges det opp til å innføre indikatoren som et minimumskrav innen 1. januar 2018. Rapporteringen av NSFR omfatter hele balansen og poster utenfor balansen.

Tilgjengelig stabil finansiering er den delen av all foretakets gjeld og egenkapital som antas å være mest stabil over en periode på ett år. Graden av stabilitet vurderes i hovedsak i to dimensjoner; løpetid og motpart. Egenkapital, gjeld med løpetid lengre enn ett år og innskudd fra husholdninger og små og mellomstore bedrifter (SMB) antas å være mer stabile enn kortsiktig markedsfinansiering og kortsiktige lån fra finansinstitusjoner.

Nødvendig stabil finansiering bestemmes av foretakets sammensetning av eiendeler på og utenfor balansen. Eiendelene vurderes etter graden av likviditet og gjenstående løpetid. Eiendeler med god likviditet og kredittkvalitet, som ikke er beheftet, antas å kunne selges eller stilles som sikkerhet for lån til en lav kostnad, og krever derfor mindre stabil finansiering enn andre eiendeler. Eiendeler med kort løpetid krever gjennomgående mindre stabil finansiering da det antas at en del av disse vil gå til forfall. Det antas imidlertid at foretakene ønsker å rullere en vesentlig del av sine utlån til kunder for å bevare kundeforhold og for å opprettholde sin markedsandel. Utlån til kunder med kort gjenstående løpetid krever derfor også en høy grad av stabil finansiering. Når det gjelder poster utenfor balansen, er det kun ikke-gjenkallelige kreditt- og likviditetsfasiliteter som gis en konkret vekt i Baselkomitéens anbefalinger. For øvrige poster utenfor balansen er det opp til nasjonale myndigheter å fastsette veker.

2.5 Andre tilsynsmessige likviditetsmål/-rapportering

I tillegg til de kvantitative kravene til LCR og NSFR, følger det av CRD IV krav til rapportering av andre tilsynsmessige likviditetsmål som skal bidra til å forbedre tilsynsmyndighetenes overvåkning og oppfølging av foretakenes likviditetsrisiko. Nedenfor følger en kort omtale av de ulike rapporteringene. En nærmere omtale og Finanstilsynets oppfølging av rapporteringene følger av vedlegg 1.

Additional Monitoring Metrics

Av artikkel 415 i forordningen følger rapporteringskrav til "Additional Monitoring Metrics" (AMM), som skal være en støtte for tilsynsmyndighetene i deres overvåkning av foretakenes likviditetsrisiko. AMM inneholder rapportering av seks ulike tilsynsverktøy; løpetidsfordeling av balanseposter, konsentrasjon av finansiering fordelt på motparter og produkt, konsentrasjon av "counterbalancing capacity", pris på finansiering og rulling av finansiering. Tilsynsverktøyene med tilhørende rapporteringskrav er nærmere spesifisert i en teknisk standard utviklet av EBA.

Sikkerhetsstilte eiendeler

Av forordningens artikkel 100 følger rapporteringskrav til "asset encumbrance", såkalte sikkerhetsstilte eiendeler. Rapporteringskravene er nærmere spesifisert i en teknisk standard. Hensikten med denne rapporteringen er å gi tilsynsmyndighetene et bilde av hvor robust foretakenes finansieringsposisjon er ved å vise foretakenes "frie" eiendeler.

Intradag-likviditet

Baselkomitéen publiserte i april 2013 en anbefaling om "Monitoring tools for intraday liquidity management". Verktøyet skal gjøre tilsynsmyndighetene bedre i stand til å overvåke bankenes likviditetsrisiko intradag, dvs. deres evne til å møte betalinger og oppgjør innenfor en horisont på én dag både under normale og stressede forhold. Det er ingen krav til rapportering av intradag-likviditet i CRD IV, men EBA har besluttet å utarbeide forslag til

"Guidelines on intraday liquidity monitoring tools" for å sikre harmonisert implementering av Baselanbefalingene i EU.

Finansieringsplaner

EBA publiserte 19. juni 2014 "Guidelines on harmonized definitions and templates for funding plans of credit institutions". EBA følger i denne sammenheng opp en anbefaling fra European Systemic Risk Board (ESRB). Rapporteringen skal gi tilsynsmyndighetene bedre oversikt over foretakenes finansieringsplaner for de neste tre år.

ILAAP - Internal Liquidity adequacy assessment process

Det fremgår av artikkel 86 i direktivet at foretakene skal gjennomføre en prosess for identifisering, måling, styring og overvåking av likviditets- og finansieringsrisiko, samt vurdere likviditetsposisjoner og likviditetsrisiko, en såkalt "Internal Liquidity Adequacy Assessment Process" (ILAAP) som har paralleller til ICAAP som bankene allerede utarbeider. Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå foretakenes ILAAP, og gi en vurdering av hvor forsvarlig, tilpasset og helhetlig dokumentet er for det enkelte foretak.

3 Gjeldende norske regler på likviditetsområdet

Nedenfor gjennomgås gjeldende likviditetsregelverk i norsk rett og kommende regler i ny finansforetakslov, samt likviditetsrapportering i Norge.

3.1 Gjeldende rett

Krav til likviditetsstyring, tilstrekkelig beholdning av likvide eiendeler og stabil finansiering er gitt i finansieringsvirksomhetslovens § 2-17, verdipapirhandelloven § 9-15b og forskrift om forsvarlig likviditetsstyring (likviditetsforskriften). Finansieringsvirksomhetsloven gjelder for finansinstitusjoner, herunder kredittinstitusjoner. Verdipapirforetakene omfattes av verdipapirhandelloven. Både kredittinstitusjoner og verdipapirforetak omfattes av likviditetsforskriften. I forskrift om kredittinstitusjoner som utsteder obligasjoner med fortrinnsrett i en sikkerhetsmasse bestående av offentlige lån, utlån med pant i bolig eller annen fast eiendom (OMF-forskriften) stilles det også særskilte likviditetskrav for slike foretak.

Finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 ble endret med virkning fra 1. juli 2013. Finansdepartementet ble gitt forskriftshjemmel til å fastsette kvantitative krav til finansinstitusjoners sammensetning av finansieringskilder for å sikre stabil finansiering av virksomheten og motvirke risiko knyttet til inndekning av fremtidig innlånsbehov (stabil finansiering, jf. NSFR), jf. syvende ledd. Fra tidligere har departementet hjemmel til å fastsette minstekrav til beholdning av likvide eiendeler (likviditetsreserve, jf. LCR), jf. sjette ledd.

Det følger av finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 første ledd at en finansinstitusjon skal sørge for at den til enhver tid har tilstrekkelige likvide eiendeler til at den kan dekke sine

forpliktelser ved forfall. Etter annet ledd skal finansinstitusjon sørge for en forsvarlig likviditetsstyring. Tredje ledd fastsetter krav til rapportering av gjenstående løpetid for poster i balansen og ikke-balanseførte finansielle instrumenter til Finanstilsynet. I fjerde ledd gis Finanstilsynet hjemmel til å pålegge finansinstitusjonen å begrense adgangen til å gi nye lån eller kreditter eller kreve at andre tiltak blir iverksatt. Pålegg kan gis dersom Finanstilsynet ikke anser likviditetsrisikoen knyttet til virksomheten som forsvarlig.

Ny verdipapirhandellov § 9-15b trådte i kraft 1. juli 2013. Bestemmelsen inneholder kvalitative krav til likviditetsstyring og gir hjemmel for Finansdepartementet til å fastsette nærmere regler til gjennomføring av bestemmelsene i forskrift. Videre gir bestemmelsen departementet hjemmel til å fastsette kvantitative krav til verdipapirforetaks likviditetsreserve (LCR) og stabil finansiering (NSFR). Sjuende ledd gir departementet hjemmel til i forskrift å unnta verdipapirforetak fra bestemmelsene.

Forskrift om likviditetsstyring ble endret med virkning fra 1. januar 2011, og gjennomfører likviditetsbestemmelsene i CRD II. Forskriften inneholder ingen kvantitative minstekrav til likviditet og stabil finansiering. Likviditetsforskriften fastsetter nærmere krav til likviditetsstyring, som i det vesentlige er uendret i CRD IV.

Etter § 2 skal foretaket ha en dokumentert likviditetsstrategi. Strategien skal fastsette retningslinjer og rammer for likviditetsrisiko og risikotoleranse for ulike tidsrom, retningslinjer for beholdning av likvide eiendeler, retningslinjer for stabil langsiktig finansiering, samt beredskapsplaner, og metoder og rutiner for risikomåling, prognoser og overvåking, inkludert stresstester. Strategien skal også inneholde planer for organisering og ansvarsforhold, og bestemmelser om styre- og ledelsesrapportering, og om uavhengig kontroll.

I § 3 stilles det krav til at rammene for likviditetsrisiko og risikotoleranse skal fastsettes for ulike tidsrom, herunder intradag. Foretaket skal ha en beredskapsplan med prosedyrer for å håndtere bortfall av likviditet for foretaket og likviditetssvikt i markedet, jf. § 6. Etter § 7 stilles krav til foretakets risikomåling og prognoser for likviditetsbehov, mens § 8 krever at stresstester gjennomføres for å analysere likviditetssituasjonen. I §§ 9 flg. reguleres organisering og ansvarsforhold, rutiner for overvåkning, rapportering til styret og ledelsen, samt krav til uavhengig kontroll.

Det følger av § 4 at foretaket skal ha en tilstrekkelig beholdning av likvide eiendeler for å unngå betalingsproblemer på kort og lang sikt, som også hensyntar at det kan oppstå uventede hendelser. Slike eiendeler skal være av god kvalitet og uten heftelser, og foretaket skal sørge for at eiendelene umiddelbart kan realiseres eller anvendes for finansiering, og ha oversikt over hvilke eiendeler som aksepteres som sikkerhet i sentralbanker, sentrale motparter mv. Finanstilsynet kan gi nærmere regler om hvilke eiendeler som kan inngå i beholdningen av likvide eiendeler. § 5 stiller krav til at foretaket til enhver tid har tilstrekkelig stabil og diversifisert langsiktig finansiering.

OMF-forskriften har i § 6 en egen bestemmelse om likviditetsrisiko. Det følger av bestemmelsen at kredittforetaket for hver sikkerhetsmasse ikke skal påta seg større likviditetsrisiko enn det som til enhver tid er forsvarlig. Foretaket skal etablere rammer for avvik mellom fremtidige inn- og utbetalinger, og gjennomføre periodiske stresstester som dokumenterer en tilfredsstillende likviditetsreserve og at finansieringsvirksomhetsloven § 2-

31 (krav til at sikkerhetsmassens verdi til enhver tid skal overstige verdien av OMF til dekning i sikkerhetsmassen) er oppfylt.

3.2 Likviditetsregler i ny finansforetakslov

Ny finansforetakslov § 13-7 viderefører finansieringsvirksomhetslovens bestemmelser i § 2-17 om likviditet og stabil finansiering, med noen endringer. Det er tatt inn særskilte bestemmelser om likviditetskrav for e-pengeforetak, og forskriftshjemlene er noe utvidet. En viktig endring er at Finansdepartementet gis utvidet forskriftshjemmel slik at LCR kan fastsettes i samsvar med CRD IV. I tillegg er likviditetsforskriftens bestemmelser om likviditetsstrategi og forsvarlig likviditetsstyring tatt inn i loven.

Første ledd viderefører finansforetakets plikt til å sørge for at det til enhver tid har tilstrekkelige likvide eiendeler til at det kan dekke sine forpliktelser ved forfall. Annet ledd viderefører kravene i likviditetsforskriften § 2 om dokumentert likviditetsstrategi og forsvarlig likviditetsstyring med en tilleggsbestemmelse om at finansforetakenes system for styring og kontroll skal tilpasses virksomhetens art, kompleksitet og omfang. Finanstilsynet gis hjemmel til å fastsette rapporteringskrav.

Tredje ledd viderefører rapporteringskravet i finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 tredje ledd som omfatter gjenstående løpetid for poster i balansen og ikke-balanseførte eiendeler. Ordlyden er noe annerledes, men i forarbeidene understrekes det at dette ikke er ment å være en realitetsendring. Fjerde ledd viderefører finansieringsvirksomhetslovens bestemmelse i § 2-17 fjerde ledd om at Finanstilsynet kan gi pålegg som begrenser adgangen til å yte lån eller kreditt mv som følge av at likviditetsstyringen ikke anses som forsvarlig.

Femte ledd gir Finansdepartementet mulighet til å fastsette nærmere regler om gjennomføring av likviditetsbestemmelsene, samt to spesifikke forskriftshjemler. De to sistnevnte hjemlene er grunnlag for å gi regler tilsvarende CRD IV-bestemmelsene om LCR (krav til likviditetsreserve) og NSFR (krav til stabil finansiering).

Finansforetaksloven trer i kraft 1. januar 2016.

3.3 Likviditetsrapportering

Finanstilsynet har innført rapporteringskravene som følger av CRD IV med tekniske standarder. Rapporteringskravene til LCR og NSFR er spesifisert i en teknisk standard om tilsynsrapportering "ITS on supervisory reporting" som trådte i kraft fra 1. januar 2014 i EU. Rapporteringskrav knyttet til andre tilsynsmessige likviditetsmål følger av egne tekniske standarder.

LCR skal etter CRD IV rapporteres månedlig, mens NSFR har kvartalsvis frekvens. Som hovedregel skal det rapporteres på totalnivå, det vil si summen av alle valutaer, men etter artikkel 415 (2) skal foretak som har gjeld i en valuta som utgjør mer enn 5 prosent av total gjeld, i tillegg rapportere disse separat.

EBA er i ferd med å revidere den tekniske standarden mht. LCR-rapportering, ved å lage nytt rapporterings- og beregningsskjema etter definisjonen av LCR som følger av

kommisjonsforordningen. Det er imidlertid usikkert når det nye rapporteringsskjemaet tilpasset den endelige LCR-definisjonen vil bli implementert. Det er anslått at disse tidligst vil være på plass i desember 2015. Eksisterende skjemaer må derfor benyttes inntil videre. Dette skaper utfordringer knyttet til oppfølgingen av minimumskravet til LCR som trer i kraft fra 1. oktober 2015.

Finanstilsynet fulgte frem til utgangen av juni 2014 bankkonsernenes likviditetsbuffer basert på kvartalsvis rapportering av LCR etter Baselkomitéens definisjon fra 2010. Fra juli 2014 har alle norske banker og kredittforetak rapportert LCR som angitt i CRD IV.

De 17 største bankene i Norge rapporterte NSFR kvartalsvis, på konsolidert nivå, etter Baselkomitéens definisjon fra 2010, frem til utgangen av juni 2014. Fra juli 2014 har alle norske banker og kredittforetak rapportert NSFR slik det er angitt i CRD IV, som er basert på Baselkomitéens anbefaling. Finanstilsynet har også utarbeidet en egen indikator for langsiktig stabil finansiering, likviditetsindikator 1, som har blitt benyttet i tilsynsarbeidet i over ti år.

Øvrig rapportering på likviditetsområdet inkluderer blant annet informasjon om gjenstående løpetid på utvalgte balanseposter, pantsatte eiendeler i Norges Bank og innskudd som er dekket av innskuddsgarantiordningen. Denne informasjonen hentes inn kvartalsvis i den offentlige regnskapsrapporteringen (ORBOF).

4 Likviditetsregler i utvalgte land

I dette kapittelet redegjøres det kort for nåværende og kommende likviditetsregler i Danmark, Sverige, Storbritannia og Nederland. Danmark og Sverige ble valgt da begge er sammenlignbare med Norge, og Storbritannia og Nederland på grunnlag av at myndighetene der har kommet langt i prosessen med implementering av minimumskrav til LCR.

4.1 Danmark

4.1.1 Nåværende regler

I dansk lovgivning, Lov om Finansiell Virksomhed i § 152, stk. 4 (samt § 153, stk. 3 og § 156), er direktivets artikkel 105 om spesifikt likviditetskrav inntatt. Det gis dermed mulighet for at det danske Finanstilsynet kan fastsette et spesifikt likviditetskrav for et enkelt foretak eller grupper av foretak med lignende risikoprofil. Dette spesifikke likviditetskravet vil også kunne være et minimumskrav til LCR i valuta.

24. juni 2014 ble seks danske kredittinstitusjoner utpekt som nasjonalt systemviktige (Systemically Important Financial Institutions - SIFI): Danske Bank, Nykredit Realkredit, Nordea Bank Danmark, Jyske Bank, Sydbank og DLR Kredit. Erhvervs- og Vækstministeriet offentliggjorde 19. desember 2014 spesifikke kapitalkrav som skal gjelde for disse foretakene.

4.1.2 Innføring av likviditetskravene i CRD IV

Danske kredittinstitusjoner blir fra 1. oktober 2015 underlagt minstekrav til LCR, slik det følger av CRD IV og kommisjonsforordningen. De systemviktige foretakene pålegges

minstekrav til LCR på 100 prosent fra oktober 2015. For øvrige foretak innføres minstekrav til LCR i takt med bestemmelsene i kommisjonsforordningen mht. tidspunkt og nivå.

I Danmark er det ikke bestemt om det skal innføres eksplisitte LCR-krav i signifikante valutaer.

4.2 Sverige

4.2.1 Nåværende regler

Fra 1. januar 2013 ble det i Sverige innført krav til at kredittinstitusjoner og verdipapirforetak med forvaltningskapital over 100 mrd. svenske kroner (SEK) skal ha en likviditetsreserve som minst tilsvarer foretakets netto utbetalinger de neste 30 dagene, jf. forskrift FFFS 2012:06. Begrunnelsen for innføringen av reglene, var at de store svenske bankene har stor andel markedsfinansiering med kort løpetid, som gjør at deres likviditetssituasjon raskt kan forverres dersom uro i de internasjonale penge- og kapitalmarkedene øker. Det ble vist til at robuste likviditetsregler for de største bankene vil bidra til å styrke finansiell stabilitet i Sverige.

Minstekravet skal oppfylles for alle valutaer totalt og separat i EUR og USD. Det stilles ikke særskilte krav i svenske kroner. Forskriften inneholder også regler om at foretakene kan anvende likviditetsbufferen og dermed bryte med kravet til likviditetsreserve i perioder med stress som påvirker deres likviditetssituasjon. Reguleringen er basert på Baselkomitéens anbefalinger til LCR fra 2010.

De mindre foretakene i Sverige omfattes ikke av minstekrav til likviditetsreserve, men et generelt krav til likviditetsreserve. Eiendelene som kan inngå i likviditetsreserven er regulert i forskrift. Kredittinstitusjoner og verdipapirforetak med forvaltningskapital over 5 mrd. SEK skal månedlig rapportere de likvide eiendelene som inngår i deres likviditetsreserve, samt forventede utbetalinger og innbetalinger de neste 30 dagene.

4.2.2 Innføring av likviditetskravene i CRD IV

CRD IV ble innført i Sverige 1. januar 2014. Finansinspektionen arbeider med en utredning om hvordan minimumskravene til likviditet i CRD IV skal innføres i Sverige mht. nasjonale valg. De nasjonale likviditetskravene, minstekrav til LCR på totalnivå og i EUR og USD, kan beholdes frem til LCR er fullt ut faset inn i 2018 jf. EUs innfasingsplan.

4.3 Storbritannia

4.3.1 Nåværende regler

Dagens likviditetsstandard, BIPRU 12, gjelder for banker, "building societies", verdipapirforetak, kredittinstitusjoner og filialer, samt filialer av tredjelandets kredittinstitusjoner. Utgangspunktet for likviditetsstandarden er "The overall liquidity adequacy rule" som sier at et foretak til enhver tid skal ha en tilstrekkelig stor likviditetsbuffer for å sikre at det ikke er en signifikant risiko for at deres forpliktelser ikke kan innfris ved forfall.

Dette følges opp gjennom ytterligere regler for blant annet styring og kontroll av likviditetsrisiko, stresstesting og krav om likviditetsbuffer. Kvantitative krav følges opp for hvert enkelte foretak, og det settes et bufferkrav ut i fra en vurdering av det enkelte foretakets risikonivå. Foretak med en mindre kompleks forretningsmodell, som oppfyller en rekke kriterier knyttet til balansestørrelse og sammensetning av balansen, har et fast likviditetsbufferkrav på 50 prosent.

4.3.2 Innføring av likviditetskravene i CRD IV

Bank of England Prudential Regulation Authority (PRA) publiserte i november 2014 høringsnotatet "CRD IV: Liquidity". Bakgrunnen er introduksjonen av CRD IV, kommisjonsforordningen om LCR, og høringen fra EBA om nye guidelines for "Supervisory Review and Evaluation Process" SREP. Høringsnotatet legger frem forslag til nytt likviditetsregime i Storbritannia etter CRD IV. Dagens likviditetsstandard, BIPRU 12, foreslås opphevet, men hovedprinsippene i det eksisterende regelverket videreføres.

Med innføringen av CRD IV, er PRA ikke lenger ansvarlig for tilsynet med filialer av EU-kredittinstitusjoner. Filialer av tredjelandets kredittinstitusjoner og verdipapirforetak, omfattes i utgangspunktet ikke av CRD IV, det foreslås likevel at disse omfattes av rapporteringskrav på konsolidert nivå. Filialer av EØS-lands kredittinstitusjoner, dvs. Norge, Island og Liechtenstein, foreslås inntil videre behandlet på samme måte som filialer av tredjelandets kredittinstitusjoner.

Kommisjonsforordningen om LCR gjelder i utgangspunktet kun for kredittinstitusjoner, men PRA foreslår at likviditetskravene skal gjelde for verdipapirforetak på lik linje med kredittinstitusjoner.

I høringsnotatet foreslås det at minimumskrav til LCR settes til 80 prosent fra 1. oktober 2015, 90 prosent fra 1. januar 2017 og 100 prosent fra 1. januar 2018. Raskere innfasing begrunnes med at krav til LCR bør opprettholdes på samme nivå som tidligere krav til likviditetsbuffer. Innfasing fra 80 prosent gir foretakene tid til å tilpasse seg det nye regelverket uten å risikere en begrensning i deres kredittgivning eller gå på bekostning av finansiell stabilitet. Det åpnes for at PRA kan sette LCR-krav i signifikante valutaer "on a case-by-case basis", men det foreslås ikke noe konkret krav til valutamatching som skal gjelde for alle, eller enkelte grupper foretak.

PRA stiller ikke krav til offentliggjøring av LCR før minimumskravet trer i kraft 1. oktober 2015. For årsslutt 2014 og inntil PRA har kommet med en beslutning knyttet til offentliggjøring av LCR, skal foretakene gi en kvalitativ vurdering av hvordan de planlegger å møte LCR-kravet.

Krav utover LCR

Reglene knyttet til styring og kontroll av likviditetsrisiko opprettholdes. Det vil ikke lenger være en standardisert stresstest i regelverket, men risikofaktorene i BIPRU 12 skal danne grunnlaget for foretakenes egne stresstester. Kravet om at foretakene skal identifisere, overvåke og håndtere risikoen knyttet til pantsatte eiendeler videreføres. Reglene knyttet til ILAAP og L-SREP videreføres også. PRA foreslår at eksisterende krav utover LCR, videreføres som pilar 2-krav inntil en ny vurdering av likviditeten i hvert enkelt foretak er gjennomført.

Når det gjelder krav om stabil finansiering, vil dette være en del av tilsynsevaluering av likviditet, hensyntatt EBAs SREP retningslinjer.

Rapportering

Rapportering av LCR vil starte opp 1. oktober 2015. Dersom EBA ikke har rapporteringsskjemaene ferdig på dette tidspunktet, vil PRA benytte alternative innsamlingsmetoder. PRA vil opprettholde deler av den nåværende likviditetsrapporteringen også etter at den nye rapporteringen starter. Rapportering som dekkes av "Additional Monitoring Metrics", fases ut i 2015 med unntak av rapportering av konsentrasjon av finansiering, som foreslås opprettholdt i inntil seks måneder.

I artikkel 104 (1) (j) i CRR åpnes det for at nasjonale myndigheter kan kreve hyppigere rapportering. PRA foreslår å kreve at alle foretak må ha systemer på plass som gjør at de kan rapportere likviditetsdata daglig. Foretakene kan også pålegges å rapportere annen likviditetsinformasjon enn den som fanges opp av likviditetsrapporteringen i CRD IV. Det legges opp til rapportering av intradag likviditet fra juli 2015.

4.4 Nederland

4.4.1 Nåværende regler

Nederland har siden 2003 hatt et kvantitativt krav til likviditetsbuffer i forskrift som likner LCR, den såkalte "DLCR", hvor foretaket må ha en likviditetsbuffer som minst tilsvarer netto utbetalinger over en 30-dagers stressperiode. Forskriften er i tråd med Baselkomitéens anbefalinger fra 2010.

4.4.2 Innføring av likviditetskravene i CRD IV

I oktober 2014 sendte den nederlandske nasjonalbanken (DNB) på høring et forslag om å innføre LCR med virkning fra 1. oktober 2015. Høringen er avsluttet, og DNB har overfor det nederlandske finansdepartementet foreslått at det skal innføres et krav om 100 prosent LCR-dekning fra 1. oktober 2015. Det vises til at man har lang erfaring med likviditetskrav og at det ikke er forsvarlig å erstatte gjeldende likviditetskrav med noe lavere enn 100 prosent minstekrav til LCR. Det er ikke foreslått krav til LCR i signifikante valutaer.

Det er lagt opp til at, minimumskrav til LCR skal gjelde for alle innenlandske kredittinstitusjoner på solo-, delkonsolidert-, og konsolidert nivå, med unntak av foretak som har fått dispensasjon fra tilsynsmyndigheten om å rapportere på solonivå, jf. artikkel 8 i forordningen. For spesialiserte kredittforetak som bare er underlagt kravet på solonivå og som inngår i et konsern på konsolidert nivå, er det foreslått et LCR-krav på 80 prosent fra 1. oktober 2015 som øker til 100 prosent fra 1. januar 2017.

Siden rapporteringen som følger av kravene i gjeldende forskrift danner grunnlag for pilar 2 krav for likviditet, vil rapporteringskravene videreføres parallelt med innføring av LCR. Rapporteringen er planlagt utfaset med virkning fra 1. januar 2016 så fremt LCR-rapporteringen fungerer tilfredsstillende.

4.5 Innfasingsplan for LCR – en oppsummering

Som omtalt ovenfor har Danmark, Sverige, Storbritannia og Nederland valgt ulike innfasingsplaner for LCR. Tabellen under viser innfasingsplan for LCR i disse landene.

Tabell 2 Innfasingsplan

	Kommisjonsforordningen	Danmark*	Sverige**	UK	Nederland
1.oktober 2015	60%	60%/100%	-	80%	100%***
1.januar 2016	70%	70%/100%	-	80%	100%***
1.januar 2017	80%	80%/100%	-	90%	100%
1.januar 2018	100%	100%	-	100%	100%

*Systemviktige foretak har krav til 100 % LCR fra 1. oktober 2015.

** Det pågår et utredningsarbeid i Finansinspektionen om hvordan likviditetskravene skal implementeres i Sverige.

***80 % på solonivå for selskaper i konsern underlagt 100 %-kravet på konsolidert nivå.

5 Innføring av nye likviditetsregler i Norge

Likviditetsreglene i CRD IV er beskrevet i kapittel 2. Hoveddelen av likviditetsreglene, herunder de kvantitative likviditetskravene, følger av forordningen og kommisjonsforordningen om LCR. Likviditetsreglene vil i norsk rett gjennomføres i samsvar med reglene slik de fremkommer av CRD IV. Som det fremgår av omtalen under, er det et nasjonalt handlingsrom på flere områder.

I dette kapittelet omtales Finanstilsynets vurderinger av de nasjonale valgmulighetene i CRD IV. Det er særlig lagt vekt på det kommende minimumskravet til LCR. Først redegjøres det for likviditetssituasjonen i norske banker ved utgangen av 2014 og likvide verdipapirer i det norske markedet. Deretter gis den en vurdering av hvordan kvantitative likviditetskrav bør innføres i Norge, herunder hvilke foretak som bør omfattes.

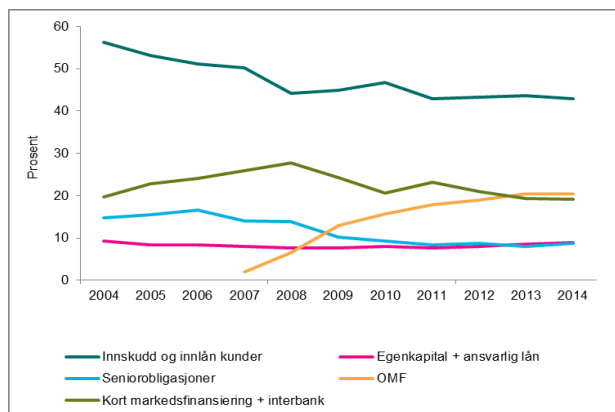
5.1 Likviditetssituasjonen i norske banker ved utgangen av 2014

Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Andelen kundeinnskudd av total finansiering utgjorde 43 prosent ved årsslutt 2014. Andelen har vært nokså stabil de siste årene etter en nedgang på midten av 2000-tallet. Andelen kort markedsfinansiering, interbanklån og seniorobligasjoner har falt noe de siste seks årene. Dette må sees i sammenheng med fremveksten av OMF, som i dag er en av de viktigste finansieringskildene for banksektoren, selv om veksten har avtatt de siste årene, se figur 1.

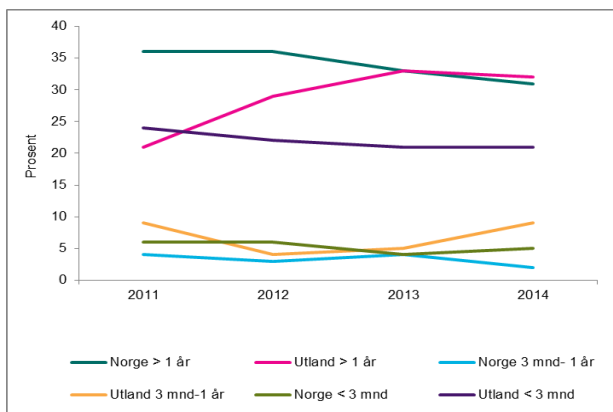
Norske banker har fortsatt en høy andel markedsfinansiering med kort løpetid. Samtidig er tilgangen på likviditet i det norske markedet begrenset. Begge deler innebærer høy likviditetsrisiko. Om lag 60 prosent av bankenes markedsfinansiering er gjeld til utlandet, se

figur 2. En betydelig andel av dette er kortsiktig finansiering (under tre måneder) i pengemarkedene. Finansiering med løpetid over ett år utgjør fortsatt størst andel av markedsfinansieringen med 63 prosent, men er redusert sammenlignet med ett år tilbake. En årsak til at andelen lang finansiering er redusert, er en økning i OMF med gjenstående løpetid mellom ett år og tre måneder.

Figur 1 Finansieringskilder, banker og OMF-foretak

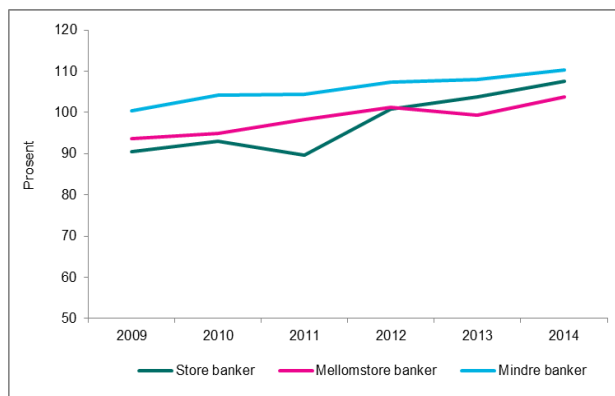

Figur 2 Markedsfinansiering, banker og OMF-foretak

Likviditetsindikator 1, som viser bankenes finansiering med løpetid over ett år som andel av illikvide eiendeler, har gradvis økt for alle gruppene de siste årene, se figur 3. Samlet sett for alle bankene var stabil langsiktig finansiering, målt ved NSFR, på 108 prosent ved utgangen av 2014, som var noe høyere enn ved utgangen av 3. kvartal 2014, se figur 4⁸. De store bankene har gjennomgående en lavere NSFR enn de mellomstore og mindre bankene. Dette skyldes til dels at de største bankene har en større andel markedsfinansiering.

Figur 3 Likviditetsindikator 1, vektet gjennomsnitt

Figur 4 NSFR, vektet gjennomsnitt

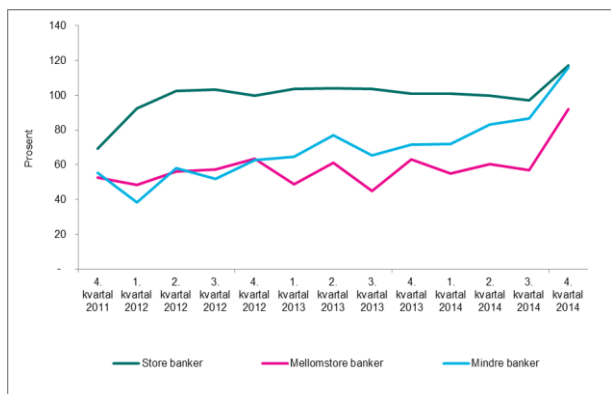
Likviditetsbufferen, målt ved LCR, har for norske banker samlet sett ligget nær 100 prosent de siste årene, selv om nivået på indikatoren varierer mellom gruppene, se figur 5. LCR for norske banker samlet sett var 115 prosent ved utgangen av 2014, en økning på 21 prosentpoeng fra utgangen av tredje kvartal 2014. Økningen skyldes i hovedsak endringene i definisjonen av likvide eiendeler i LCR som ble gjort gjeldende fra og med desember 2014⁹.

⁸ Til og med andre kvartal 2014 rapporterte 16 norske banker NSFR etter Baselkomitéens anbefalinger fra 2010. Etter innføringen av CRD IV rapporterte alle norske banker NSFR fra og med utgangen av tredje kvartal 2014.

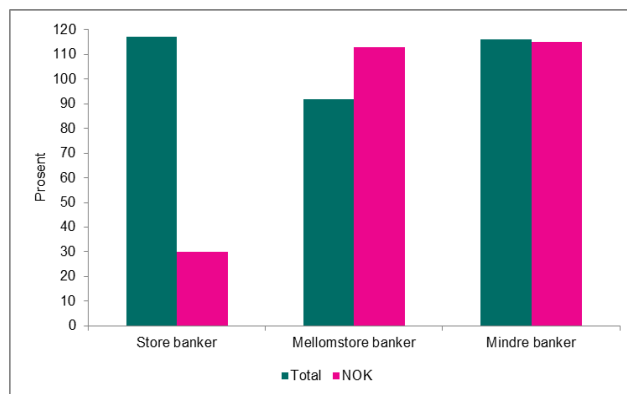
⁹ Frem til andre kvartal 2014 rapporterte norske banker LCR etter Baselkomitéens anbefalinger. Fra og med juli 2014 ble den norske rapporteringen erstattet med rapportering etter CRD IV.

LCR i norske kroner var 40 prosent for bankene samlet sett ved utgangen av 2014. Det er de store bankene som særlig bidrar til en lav LCR i NOK, i hovedsak på grunn av deres beholdning av likvide eiendeler USD og EUR. For de mellomstore bankene var LCR i NOK høyere enn total-LCR. Årsaken er at enkelte banker har lave LCR-verdier i andre signifikante valutaer enn NOK. Det er kun noen få banker som har andre signifikante valutaer enn NOK. Ingen av de mindre bankene har andre signifikante valutaer enn NOK, og disse har derfor tilnærmet lik LCR på totalnivå og i NOK, se figur 6.

Figur 5 Total LCR, vektet gjennomsnitt

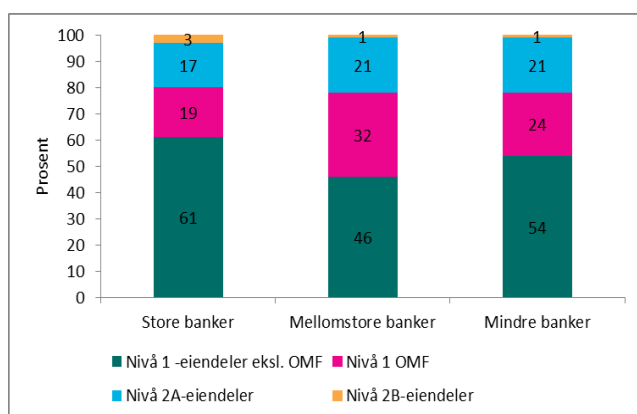
Figur 6 Total-LCR og LCR i NOK, per 31.12.14

80 prosent av norske bankers likviditetsbuffer består av nivå 1-eiendeler. 20 prosent av dette er OMF, mens de resterende er andre nivå 1-eiendeler, i hovedsak innskudd i sentralbanker og statspapiirer. Resten av norske bankers likviditetsbuffer består av nivå 2A-eiendeler, i hovedsak OMF, men også verdipapirer med risikovekt 20 prosent, som obligasjoner utstedt av norske kommuner. Norske banker har lite nivå 2B-eiendeler.

De mellomstore og mindre bankene har særlig stor andel OMF i sin likviditetsbuffer. Henholdsvis 53 og 45 prosent av deres buffer består av nivå 1-OMF og nivå 2A-eiendeler (hovedsakelig OMF), mot 36 prosent av bufferen til de store bankene, se figur 7. Dette forklarer hvorfor effekten av endringene i definisjonen av LCR, der enkelte OMF godkjennes som nivå 1-eiendeler mot nivå 2A-eiendeler tidligere, er størst for mellomstore og mindre banker.

Figur 7 Fordeling av likvide eiendeler i LCR per 31.12.2014

Som nevnt i punkt 2.3.2 stilles det krav til sammensetningen av likviditetsbufferen fordelt på de ulike nivåene av likvide eiendeler. Tabell 3 viser hvor mange norske banker som ved årsslutt 2014 ble rammet av begrensningene for sammensetningen av likvide eiendeler.

Tabell 3 Begrensning på sammensetningen av likvide eiendeler

	60 %-grensen	30 %-grensen	15 %-grensen
Store banker	2	1	1
Mellomstore banker	3	1	1
Mindre banker	19	3	5
Alle banker	23	5	7

Ved årsslutt 2014 hadde 9 banker en LCR under 60 prosent på konsolidert nivå. På individuelt nivå hadde 11 banker en LCR under 60 prosent. 43 banker hadde en LCR under 100 prosent på konsolidert nivå, mot 47 på individuelt nivå. Av de 30 kredittforetakene var det 19 som hadde LCR under 60 prosent. De kredittforetakene som hadde LCR over 60 prosent, lå godt over det fremtidige kravet på 100 prosent. Se vedlegg 2 for en mer detaljert oversikt over nivået på LCR for de ulike grupper banker på konsolidert og individuelt nivå, samt for kredittforetakene.

5.2 Likvide verdipapirer i det norske markedet

Statspapirer, OMF og kommunepapirer utgjør den største delen av LCR-godkjente verdipapirer i norske kroner (NOK). Det er begrenset tilbud av likvide papirer i NOK, særlig statspapirer, siden det av statsfinansielle grunner er utstedt lite statsobligasjoner i norske kroner. Det er imidlertid også få foretaksobligasjoner i NOK som kvalifiserer for LCR. Dette skyldes både at disse obligasjonslånene notert på Oslo Børs er små i volum og at det er få ikke-finansielle foretak som utsteder i NOK som har tilstrekkelig høy rating (AA- eller bedre som kan inngå i nivå 2A)¹⁰.

Totalt utestående LCR-godkjente papirer i norske kroner var 2 475 mrd. kroner ved utgangen av 2014. Over halvparten av dette var aksjer (nivå 2B eiendeler). Dersom det tas hensyn til kravet til sammensetningen av LCR, var tilgjengelige papirer 1 309 mrd. kroner. I norske statspapirer (utstedt i NOK) var det utestående 428 mrd. kroner. Norske kommunepapirer utstedt i NOK som kvalifiserer i LCR, var 114 mrd. kroner. Det var totalt utstedt OMF for 952 mrd. kroner, hvorav 550 mrd. kroner var utstedt i utenlandsk valuta. Hensyntatt krav om utstedelsesvolum i LCR, kvalifiserte 339 mrd. kroner av OMF-utstedelsene i NOK for LCR ved årsslutt 2014. Hoveddelen av dette, 218 mrd. kroner, kvalifiserer som nivå 1 eiendeler.

Utenlandske aktører eier en stor del av norske statspapirer, se tabell 4. Flere av disse er langsiktige investorer med "kjøp-og-hold"-strategi, noe som begrenser omsetningen i annenhåndsmarkedet. I markedet for norske OMF er det bankene og kredittforetakene selv som er de største investorene. Foruten disse sitter livsforsikringsselskaper og pensjonskasser på vesentlige eierandeler i OMF og i norske kommunepapirer. En stor andel av livsforsikringsselskapenes og pensjonskassenes obligasjonsbeholdninger er plassert i hold-til-forfall porteføljer eller ført til amortisert kost.

¹⁰ I dag gjelder det kun Avinor (Moody's: A1/Standard & Poor's: AA-), NSB (Aa2/AA-) og Statoil (Aa2/AA-).

Tabell 4 Eierandeler i statspapirer, OMF og kommunepapirer, målt ved pålydende verdi, per 31.12.2014

Eierfordeling	Eierandel statspapirer	Eierandel papirer utstedt av kredittforetak**	Eierandel kommunepapirer
Banker*	14 %	41 %	22 %
Verdipapirfond	4 %	9 %	25 %
Livsforsikringsselskaper og pensjonskasser	10 %	17 %	26 %
Skadeforsikringsselskaper	2 %	4 %	4 %
Folketrygdfondet	3 %	3 %	1 %
Statsforvaltningen	17 %	0 %	0 %
Utlandet	50 %	7 %	7 %
Andre	1 %	19 %	15 %
Sum	100 %	100 %	100 %

* Inkluderer filialer av utenlandske banker

** Antatt at den samme eierfordelingen gjelder for OMF

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

For å oppnå en LCR-dekning på 100 prosent i NOK ved utgangen av 2014, måtte kredittinstitusjonene hatt likvide eiendeler på 380 mrd. kroner¹¹, hvorav minst 228 milliarder måtte ha vært nivå 1 eiendeler. Kredittinstitusjonene hadde ved utgangen av 2014 samlet sett LCR i NOK på 40 prosent, som tilsvarer likvide eiendeler i NOK på vel 150 milliarder. Et lavt nivå på kronelikviditet i de store bankene er hovedårsaken til et lavt nivå på LCR i NOK samlet sett. De store bankene har til nå i stor grad oppfylt LCR på totalnivå med likvide eiendeler i USD og EUR. Noen av foretakene har overskudd av likvide eiendeler i norske kroner og dermed LCR verdier i NOK over 100 prosent. Forutsatt at foretakene med overskudd av likvide eiendeler i NOK ikke ønsker å selge disse, vil dette bidra til et lavere omfang av tilgjengelige likvide eiendeler i norske kroner.

Tabell 5 nedenfor viser utestående LCR-godkjente papirer i norske kroner, med og uten avkortningene og begrensningene ("cap") som følger av kommisjonsforordningen. Videre vises kredittinstitusjonenes faktiske beholdning av likvide eiendeler i NOK og to alternative måter for foretakene å øke sin beholdning av likvide eiendeler for å oppnå en LCR på 100 prosent i NOK, se nærmere omtale nedenfor. "Nivå 1-eiendeler ekskl. OMF" består i hovedsak av statspapirer.

Tabell 5 Likvide eiendeler i norske kroner, per 31.12.2014. Utestående beløp er ført til pålydende verdi.

	Utestående	Eter avkorting og "cap"	Faktisk beholdning	Faktisk beholdning etter avkorting og "cap"	Alternativ 1 tilp. 100 pst. LCR	Alternativ 2 tilp. 100 pst. LCR	Eierandel i dag	Eierandel etter alt 1	Eierandel etter alt 2
Nivå 1 ekskl. OMF	693	693	103	103	114	173	15 %	16 %	25 %
Nivå 1 OMF	218	203	55	48	114	90	22 %	52 %	41 %
Totalt nivå 1	911	896	158	151	228	263			
Nivå 2A	255	217	75	33	152	117	13 %	60 %	46 %
Nivå 2B	1 309	196	6	0	0	0			
Sum	2 475	1 309	240	185	380	380			

¹¹ Behovet for likvide verdipapirer i NOK er beregnet ut i fra nettoutbetalinger i NOK fra LCR-rapporteringen. Nettoutbetalingene kan variere nokså mye fra periode til periode. Behovet på 380 mrd. kroner er beregnet ut i fra et gjennomsnitt av perioden fra september 2014 til desember 2014.

Foretakene må holde minst 60 prosent av likviditetsbufferen i nivå 1 papirer. Videre må minst 30 prosent bestå av andre nivå 1 papirer enn OMF. Dette vil i praksis medføre at kredittinstitusjonene må øke sin eierandel statsobligasjoner og OMF for å oppfylle LCR-kravet. Tabell 5 viser to ulike tilpasninger. I alternativ 1 forutsettes det at foretakene oppfyller minstekravene til sammensetning av likvide eiendeler i nivå 1 og utover det øker andelen av OMF i nivå 2¹². I alternativ 2 forutsettes det at de opprettholder den relative andelen av ulike eiendelsklasser som i dag. Ved alternativ 1 vil kredittinstitusjonenes beholdning av nivå 1 plasseringer utenom OMF (i hovedsak statspapirer) øke noe, mens beholdningen av OMF øker betydelig. Under alternativ 2 øker i større grad foretakenes eierandel i nivå 1 papirer ekskl. OMF.

Økt beholdning av statspapirer og OMF i kredittinstitusjonene kan virke uheldig på markedene. Det norske statspapirmarkedet er som nevnt lite, og det er begrenset omsetning i annenhåndsmarkedet. Det kan ha uheldige konsekvenser for likviditeten i dette markedet dersom en stor del av papirene plasseres i kredittinstitusjonenes likviditetsporteføljer. Papirene vil da i mindre grad bli omsatt i markedet og bli mindre tilgjengelig for andre investorer. Likviditeten i markedet vil svekkes.

OMF er en viktig kilde til langsiktig finansiering og likviditet for foretakene. Bankene og kredittforetakene er allerede betydelige aktører i OMF-markedet, men det er viktig at det også finnes andre betydelige investorer enn foretakene selv. Begrensede investeringsalternativ i norske kroner gjør at kredittinstitusjonene allerede i stor grad investerer i OMF. Når en stor del av OMF bindes opp gjennom oppfyllelse av LCR-krav, kan det i tillegg bidra til å svekke likviditeten i markedet. Et stort omfang av OMF som eies av kredittinstitusjoner kan bidra til systemrisiko og forsterke utfordringene i en likviditetskrise.

Kommunalbanken har en forvaltningskapital på ca. 400 mrd. kroner. Dersom en vesentlig del av deres obligasjonslån utstedes i NOK, vil det kunne bety en del for tilbudet i det norske obligasjonsmarkedet. Alt annet likt vil dette være positivt for utviklingen av det norske obligasjonsmarkedet og investorers, herunder kredittinstitusjoners, mulighet til diversifisering av sine likviditetsporteføljer. Se nærmere omtale av Kommunalbanken i vedlegg 3.

5.3 Vurdering av nye likviditetskrav

Finanskrisen synliggjorde betydningen tilstrekkelig likviditet og stabil finansiering har for finansiell stabilitet og avdekket et behov for mer transparens rundt foretakenes likviditetssituasjon. Dette var også tilfellet i Norge. Norske banker har fortsatt en høy andel markedsfinansiering med kort løpetid. Samtidig er tilgangen på likviditet i det norske markedet begrenset. Begge deler innebærer høy likviditetsrisiko.

Finanstilsynet uttalte i brev til Finansdepartementet 1. februar 2010 at det var forhold som tilsa at Norge, som er i en bedre økonomisk situasjon enn mange andre land, kunne tåle en raskere innfasing av likviditetskravene. Det ble samtidig pekt på forhold ved det norske penge- og kapitalmarkedet som kan bety at innføring av likviditetskrav vil være mer utfordrende for norske banker enn andre europeiske banker. I forbindelse med forslag til regler for utpeking av systemviktige foretak i januar 2014, foreslo Finanstilsynet innføring av 100 prosent LCR-krav fra 1. juni 2015 for systemviktige foretak.

¹² Foretakene har da 30 prosent nivå 1 ekskl. OMF, 60 prosent nivå 1, og det resterende i nivå 2A.

EU har besluttet en gradvis innfasing av likviditetsregler, bl.a. begrunnet i at en umiddelbar innfasing vil være for krevende i dagens økonomiske situasjon i Europa. Det åpnes i CRD IV for at landene kan ha strengere regler frem til minimumskrav til likviditetsbuffer er fullt innfaset i 2018 og krav til stabil finansiering er besluttet innført. Landene kan dermed velge å fase inn kravet til LCR raskere enn det som følger av forordningen og innføre tilleggskrav, som f.eks. eksplisitte krav til likviditetsbuffer i enkeltvalutaer. Det innebærer også at landene kan innføre krav til NSFR på et tidligere tidspunkt enn det som følger av forordningen.

Finanstilsynet mener det er mest hensiktsmessig å utforme nasjonale regler som, så langt det passer, svarer til likviditetsregelverket i CRD IV, inntil CRD IV er innlemmet i EØS-avtalen. Det foreslås i hovedsak å innføre likviditetskravene i Norge i samsvar med CRD IV, herunder kommisjonsforordningen om LCR, men i stor grad benytte handlingsrommet mht. de nasjonale valgene.

Nedenfor redegjøres det for Finanstilsynets vurderinger av de viktigste temaene knyttet til nasjonale valg ved innføring av minstekrav til LCR og behov for førtidig innføring av NSFR i Norge. Videre følger Finanstilsynets vurdering knyttet til offentliggjøring av likviditetsinformasjon. Deretter redegjøres det for innføring av likviditetskrav for andre foretak enn kredittinstitusjoner, og om unntak fra likviditetskravene for foretak i konsern.

5.4 Nærmere om innføring av LCR

Under dette punktet redegjøres det nærmere for de nasjonale valgene som fremkommer av kommisjonsforordningen om LCR. Særlig omtales innfasingsplan, sammensetningen av foretakenes likviditetsportefølje, LCR i norske kroner og andre signifikante valutaer, og om unntaksbestemmelse for land med lite omfang av likvide eiendeler. Etter det enkelte tema følger Finanstilsynets vurdering av hvordan de nasjonale valgene mest hensiktsmessig kan gjennomføres i Norge.

5.4.1 Innfasing av LCR-kravet

Formålet med krav til likviditetsbuffer er å demme opp mot fremtidige likviditetskriser, enten det er i én enkelt bank eller en mer omfattende krise. Kravet vil bidra til at myndighetene lettere kan identifisere og analysere nivået på likviditetsrisiko i den enkelte bank og i banksystemet som helhet.

EU har som nevnt foreslått en gradvis innfasing av minstekrav til LCR. Kravet skal innføres på 60 prosent fra 1. oktober 2015, 70 prosent fra 1. januar 2016, 80 prosent fra 1. januar 2017 og 100 prosent fra 1. januar 2018. Kravet må oppfylles samlet for alle valutaer på konsolidert, delkonsolidert og individuelt nivå. Som nevnt åpnes det i CRD IV for at landene kan ha strengere regler frem til minimumskrav til likviditetsbuffer er fullt innfaset i 2018. Nasjonale myndigheter kan velge å gjøre dette for alle nasjonale foretak eller grupper av foretak.

Finanstilsynets vurdering

Finanskrisen synliggjorde betydningen tilstrekkelig likviditet og stabil finansiering har for finansiell stabilitet og avdekket et behov for mer transparens rundt foretakenes likviditetssituasjon. Minimumskrav til LCR vil være et godt og viktig supplement til dagens likviditetsregelverk.

Finanstilsynet argumenterte, som nevnt, i 2010 for en raskere innfasing av likviditetskravene i Norge og Finanstilsynet foreslo i fjor å innføre krav til LCR på 100 prosent fra 1. juni 2015 for systemviktige foretak.

Som tidligere nevnt, er det ennå usikkert når nye rapporteringsskjemaer tilpasset den endelige definisjonen av LCR vil bli implementert. Før nye rapporteringsskjemaer foreligger vil det være utfordrende å følge opp foretakenes oppfyllelse av minimumskrav til LCR i den tidlige fasen, ved at innrapporterte data kan gi et misvisende bilde av foretakenes LCR-verdier.

Finanstilsynet opprettholder sin anbefaling om å innføre krav om LCR-dekning på minimum 100 prosent på et tidlig tidspunkt for de systemviktige foretakene, og anbefaler i tillegg at dette kravet utvides til å gjelde flere foretak. Det foreslås at de systemviktige foretakene samt foretak med forvaltningskapital over 20 mrd. kroner målt på konsolidert grunnlag (regnskapsmessig beregning) omfattes av et minstekrav til LCR på 100 prosent på konsolidert nivå fra 1. januar 2016. For foretak som ikke omfattes av konsolideringsbestemmelsen, gjelder minstekravet på individuelt nivå. Det er forventet at oppdaterte rapporteringsskjemaer som hensyntar kommisjonsforordningens definisjon av LCR, og som er en forutsetning for korrekt beregning av LCR, tidligst vil foreligge på dette tidspunktet.

Basert på forvaltningskapital per årsslutt 2014, vil 24 foretak bli omfattet av det foreslåtte kravet om 100 prosent LCR. Disse har samlet sett en markedsandel på om lag 90 prosent (målt som andel av forvaltningskapitalen), og utgjør den gruppen foretak som er underlagt særskilt oppfølging av Finanstilsynet, bl.a. ved årlig individuell risikovurdering (SRV). Denne gruppen har størst andel markedsfinansiering og er, etter Finanstilsynets vurdering derfor mest eksponert for forstyrrelser i likviditetstilgangen i markedet. Eventuelle likviditetsproblemer i disse foretakene vil raskt kunne smitte over på de øvrige foretakene. I perioden fra 1. oktober 2015 og frem til årsskiftet foreslås det at de største foretakene skal oppfylle minstekrav til LCR på 60 prosent, tilsvarende som for øvrige foretak.

Enkelte av de største foretakene oppfyller ikke et LCR-krav på 100 prosent per i dag. Noen foretak har over lang tid hatt LCR-verdier betydelig under det kommende minstekravet. Finanstilsynet har ved flere anledninger påpekt at disse bør styrke sin likviditetsbuffer. Hoveddelen av de største foretakene oppfyller derimot allerede, eller er nær ved å oppfylle, minstekrav til LCR på 100 prosent. Etter Finanstilsynets vurdering er det realistisk at de aktuelle foretakene innen 1. januar 2016 vil kunne tilpasse seg et minstekrav til LCR på 100 prosent.

Det antas at de største foretakene i større grad enn mindre foretak har startet å tilpasse seg en førtidig innføring av minstekrav til LCR, jf. at Finanstilsynet tidligere har varslet en mulig raskere innfasing av kravet for de største foretakene. Det kan være utfordrende for enkelte mindre foretak å tilpasse seg krav til LCR på 100 prosent innen 1. januar 2016. Som vist i figur 1, har de mindre bankene (med forvaltningskapital under 10 mrd. kroner) samlet sett en LCR på 116 prosent ved utgangen av 2014. Enkelte av disse har likevel LCR-verdier betydelig under 100.

Førtidig innfasing for samtlige foretak vil ytterligere øke presset på markedet for OMF. De mindre foretakene har enkeltvis begrenset betydning for finansiell stabilitet. Hvis usikkerhet knyttet til enkeltbanker likevel sprer seg, kan det ha negative konsekvenser, men effekten av dette anses å være begrenset. Finanstilsynet mener det er mest hensiktsmessig å gi mindre foretak noe lengre tid til å tilpasse seg minstekrav til LCR på 100 prosent. For de mindre

foretakene foreslås det derfor å følge EUs minimumskrav til innfasing av LCR, det vil si krav om 60 prosent LCR fra 1. oktober 2015, 70 prosent fra 1. januar 2016, 80 prosent fra 1. januar 2017 og 100 prosent fra 1. januar 2018.

For alle foretak vil det gjøres en individuell vurdering i pilar 2 av Finanstilsynet. Alle foretak foreslås omfattet av kravet til offentliggjøring av LCR, se nærmere omtale nedenfor.

5.4.2 Diversifisert likviditetsportefølje

I kommisjonsforordningen stilles det som nevnt krav til sammensetningen av likviditetsbufferen fordelt på de ulike nivåene av eiendeler, nivå 1, nivå 2A og nivå 2B. Minimum 60 prosent av likviditetsbufferen må bestå av nivå 1-eiendeler, minimum 30 prosent av likviditetsbufferen må bestå av andre nivå 1-eiendeler enn OMF, og maksimalt 15 prosent av likviditetsbufferen kan bestå av 2B-eiendeler.

Det stilles også ytterligere krav til diversifisering av likviditetsporteføljen. Foretakene skal ha retningslinjer med rammer som til enhver tid sikrer at deres likviditetsbuffer er tilstrekkelig diversifisert. Kravet om en diversifisert likviditetsportefølje gjelder både mellom de forskjellige nivåene av likvide eiendeler og for likvide eiendeler innenfor de ulike nivåene. Relevante faktorer er blant annet utsteder og utsteders geografiske tilhørighet. For å sikre at likviditetsporteføljen er tilstrekkelig diversifisert, kan tilsynsmyndighetene innføre krav til sammensetningen av likviditetsbufferen, herunder begrensninger utover de som allerede finnes i forordningen. Andre nivå 1 eiendeler enn OMF, kan ikke omfattes av slike begrensninger.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet vurderer at kommisjonsforordningens begrensninger om hvor mye av likviditetsbufferen som kan utgjøres av nivå 2A og nivå 2B eiendeler anses som tilstrekkelige for å overholde kravet til en diversifisert likviditetsportefølje på overordnet nivå. Det kan være imidlertid behov for ytterligere oppfølging av enkeltforetak for å sikre at foretakene har en tilstrekkelig diversifisert likviditetsportefølje.

Finanstilsynet ser særlig faren for konsentrasjonsrisiko når det gjelder OMF. Det at OMF ble godkjent som nivå 1 eiendeler i LCR har skapt en økt etterspørsel fra kredittinstitusjoner. Banker og kredittforetak eier, som nevnt, allerede en stor del av utestående OMF. En økning kan påvirke likviditeten i markedet negativt ved at det blir få andre kjøpere.

Det at kredittinstitusjonene er utstedere av OMF, kan også bidra til uheldige koblinger som gjør finanssystemet sårbart i en krise hvor disse foretakene skal selge hverandres OMF for å skaffe seg likviditet. Det er også en konsentrasjonsrisiko på utstedernivå fordi det er et begrenset antall utstedere av LCR-godkjente OMF i NOK. Den økte etterspørselen etter OMF kan i tillegg gi incentiver til å øke boliglånsvæksten og overføringsgraden til OMF-foretakene, for å kunne øke utstedelsene av OMF.

På tross av konsentrasjonsrisikoen i OMF, vil Finanstilsynet i denne omgang ikke anbefale kvantitative begrensninger utover de som allerede finnes i kommisjonsforordningen. Sammensetningen av foretakenes likviditetsportefølje vil imidlertid følges nøye. Foretakene må ha på plass retningslinjer med rammer for beholdningen av ulike eiendeler som sikrer en diversifisert likviditetsportefølje. Finanstilsynet kan pålegge et foretak å endre

sammensetningen av likviditetsporteføljen, herunder begrense beholdningen av enkelte eiendeler, som OMF, dersom porteføljen anses for å være for lite diversifisert.

5.4.3 Krav til LCR i enkeltvalutaer

Det følger av CRD IV at LCR skal rapporteres på totalnivå og for signifikante valutaer. Minimumskravet til LCR gjelder kun samlet for alle valutaer. I henhold til artikkel 8 (6) i kommisjonsforordningen skal foretakene ha likvide eiendeler som samsvarer med netto likviditetsutgang i de enkelte signifikante valutaene.

Kommisjonsforordningen stiller som nevnt ikke krav om absolutt samsvar mellom netto likviditetsutgang og likvide eiendeler i de enkelte signifikante valutaer, slik at et visst avvik kan tillates så lenge minimumskravet til LCR på totalnivå oppfylles. Nasjonale tilsynsmyndigheter kan imidlertid pålegge foretakene å begrense "valutamismatch", ved å fastsette grenser for hvor mye netto likviditetsutgang i en valuta som kan dekkes av likvide eiendeler i en annen valuta¹³.

Innføring av begrensninger for udekkede valutaposisjoner skal anses å utgjøre et spesifikt likviditetskrav som en del av pilar 2, jf. artikkel 105 i direktivet. Nasjonale myndigheter kan således ikke fastsette pilar 1 krav til LCR i enkeltvalutaer. Henvisningen til direktivet medfører at eventuelle begrensninger for signifikante valutaer må sees på som et individuelt krav. Slike begrensninger kan også fastsettes som felles krav for foretak med lik risikoprofil, jf. artikkel 103 i direktivet.

En valuta er å anse som signifikant hvis forpliktelser i valutaen utgjør over 5 prosent av foretakets totale gjeld. Norske kroner er således å anse som en signifikant valuta for alle de norske foretakene. Ved utgangen av 2014 var det 19 rapporterende foretak fordelt på 14 konsern som hadde andre valutaer som signifikant valuta i tillegg til norske kroner. For de aller fleste norske foretak som er underlagt CRD IV, vil minimumskrav til LCR i praksis være et krav i norske kroner. I tillegg til norske kroner, er euro (EUR) og amerikanske dollar (USD) de avgjort mest sentrale signifikante valutaene.

Nærmere om LCR i andre signifikante valutaer enn norske kroner

Finanstilsynet anser det som viktig at foretakene holder likviditet i de valutaer hvor de har sine forpliktelser (likviditetsbehov). Foretakene bør i størst mulig grad være selvforsikret mot likviditetsstress i signifikante valutaer, og bygge opp buffere i normale tider. Sentralbanker vil i en krise også ha begrensede muligheter til å gi likviditetsstøtte i utenlandske valutaer.

EUR og USD er signifikante valutaer for flere av foretakene, mens noen få foretak har DKK, SEK, AUD og JPY som signifikant valuta. Det er kun de største bankene som har USD som signifikant valuta. Flere av de større bankene, og enkelte kredittforetak, har EUR som signifikant valuta.

I USD er nettoutbetalingene i hovedsak drevet av derivater og operasjonelle innskudd. De likvide eiendelene i USD består nesten utelukkende av nivå 1 eiendeler, ved innskudd i utenlandske sentralbanker og statsobligasjoner. Finansiering i EUR "swappes" til norske kroner for så og lånes ut. Dette gjør at det i hovedsak er derivater, og rentebetalinger og forfall

¹³ Adgangen til å innføre begrensninger på valutasamsvar, støtter fortolkningen om at det ikke kreves fullstendig samsvar mellom likvide eiendeler og netto likviditetsutgang i enkeltvalutaer.

på finansieringen som bidrar til nettoutbetalingene i EUR. "Covered bonds" utgjør en stor andel av de likvide eiendelene i EUR, men foretakene sitter også på en del statsobligasjoner.

Nedenfor redegjøres det for forhold som taler for at foretakene bør pålegges å begrense mismatch i andre signifikante valutaer enn norske kroner, for å sikre at de holder en tilstrekkelig andel likvide eiendeler i den aktuelle valutaen til å dekke forpliktelsene i den samme valutaen.

a) Euro og amerikanske dollar er sentrale valutaer

EUR og USD er de største valutaene for finanstransaksjoner, og skal en f.eks. gjøre en swap fra JPY til NOK, går den med USD som mellomvaluta. Det er få andre valutaer som har den samme størrelse og likviditet når det gjelder utstedelse og omsetning av verdipapirer. USD og EUR er som kjent også de store valutaene for handel, herunder står USD i en særstilling for olje- og naturgassrelaterte virksomhet og shipping, som er næringer hvor de norske bankene er blant de største i verden på utlånsiden. Det er derfor viktig at foretakene som har utlån i disse valutaene, også har tilstrekkelige likviditetsbuffer i de samme valutaene.

Sverige innførte, som nevnt, 1. januar 2013 krav til de største finansinstitusjonene om at LCR på totalnivå, i USD og i EUR skulle ligge over 100 prosent, mens LCR i SEK og andre valutaer er uten tilsvarende krav. Erfaringene synes å være at dette har fungert hensiktsmessig, og at det har vært nyttig med høye krav i de to store valutaene for banker i et lite land med en åpen økonomi.

Det vil være svært uheldig om et norsk foretak kommer i en likviditetsskvis i USD og EUR fordi det vil gå ut over andre norske (og nordiske) låntakere. Det er mindre grunn til å tro det samme om problemer et foretak måtte få i en av de mindre valutaene, selv om smitteeffekten generelt er stor i finansmarkedene.

b) Tilsynsmessig oppfølging

Likviditetsforskriften nevner ikke valuta eksplisitt, men når det i § 4 heter at "Foretakene skal ha en tilstrekkelig beholdning av likvide eiendeler for å unngå betalingsproblemer på kort og lang sikt..." må dette å forstås å gjelde uavhengig av valuta. Likviditetsmodulene som benyttes i tilsyn med kredittinstitusjoner er mer eksplisitte når det gjelder valutahensyn. Finanstilsynet har i sin oppfølging, særlig av de aller største bankene, lagt vekt på likviditetsbuffer i valuta for så vel som tilstrekkelig med lang finansiering i valuta for å dekke utlån i samme valuta. Krav om LCR i USD og LCR i EUR kan bidra til å forenkle den tilsynsmessige oppfølgingen.

c) Sentralbankens mulighet til å yte støtte i en krisesituasjon

Sentralbanker kan som nevnt lettere skaffe til veie sin egen valuta enn utenlandske valutaer. Når en sentralbank veksler fra sin egen valuta eller på annen måte skaffer til veie utenlandsk valuta, er dette begrenset til sammensetningen av og størrelsen på sentralbankens valuta-reserver. Norges Banks valutareserve består i hovedsak av USD og EUR, men det er likevel ikke ønskelig at valutareserven skal tæres på for å hjelpe bankene med deres likviditetsbehov i valuta. Dette taler for at bankene pålegges å holde et høyt nivå på sine egne likviditetsbuffer i utenlandsk valuta.

Finanstilsynets vurdering av krav til LCR i andre signifikante valutaer enn norske kroner

Det er viktig at foretakene begrenser ubalanser i signifikante valutaer, for å sikre at de holder tilstrekkelig likvide eiendeler i den aktuelle valutaen til å dekke forpliktelsene i den samme valutaen. EUR og USD er de største valutaene for finanstransaksjoner. Det er få andre valutaer som har den samme størrelse og likviditet når det gjelder utstedelse og omsetning av verdipapirer. Sentralbanker vil i en krise ha begrensede muligheter til å gi likviditetsstøtte i utenlandsk valuta.

De største foretakene har i dag en betydelig andel av likviditetsbufferen i de store internasjonale valutaene (EUR og USD), som gir LCR-verdier godt over 100 prosent i USD og EUR. Finanstilsynet mener det er viktig at foretakene opprettholder et høyt nivå av likvide eiendeler i EUR og USD. Det legges derfor opp til at foretak som har USD og/eller EUR som signifikant valuta, skal ha samsvar mellom netto likviditetsutgang og likvide eiendeler i USD og EUR på minst 100 prosent fra 1. januar 2016.

Finanstilsynet anser at et LCR-krav i USD og EUR bør følges opp som en del av pilar 2 med ovennevnte vurderinger som utgangspunkt. Det foreslås derfor ikke å fastsette generelle valutakrav i USD og EUR i forskrift, men at det inntas en bestemmelse i forskriften som presiserer adgangen for Finanstilsynet til å fastsette slike krav på individuelt nivå eller eventuelt felles for foretak med lik risikoprofil. Det kan argumenteres for at slik adgang følger av finansieringsvirksomhetsloven § 2-9d, som er grunnlaget for tilsynets risikovurdering av foretak (SREP-vurdering) og til å pålegge individuelle krav til foretak i samsvar med pilar 2 i CRD IV/CRR¹⁴. Lovbestemmelsen om tilsynsmessig oppfølging bærer imidlertid preg av at den er utformet med sikte på å dekke Finanstilsynets påleggskompetanse for kapitalkrav og ikke likviditetskrav. En presisering i forskrift vil derfor være hensiktsmessig.

USD og EUR er, utenom NOK, de mest sentrale signifikante valutaene for norske foretak. Noen få foretak har danske og svenske kroner som signifikant valuta. Finanstilsynet ser ikke behov for å kreve full valutamatch i andre signifikante valutaer. Kravet om samsvar mellom netto likviditetsutgang og likvide eiendeler gjelder imidlertid i alle signifikante valutaer. Betrachtingene rundt valutamatch i NOK, som omtalt under, vil til dels også gjelde for valutaer som SEK og DKK. Finanstilsynet vil ha en tett oppfølging av alle foretak med signifikante valutaer og be om begrunnelser for eventuelle tilpasninger med LCR vesentlig under 100 prosent i den respektive valutaen.

Nærmere om LCR i norske kroner

Nær halvparten av de norske bankenes nettoutbetalinger er i norske kroner, og behovet for likvide eiendeler i NOK i en stressituasjon er antagelig stort. Som nevnt, anser Finanstilsynet det som viktig at foretakene holder likviditet i de valutaer hvor de har likviditetsbehov. Dersom foretakene har en lav LCR i norske kroner, vil mest sannsynlig behovet for NOK-eiendeler være større enn at de kan dekke det med sin beholdning av kronepapirer. Dette vil være tilfellet selv om beholdningen kan dekke likviditetsbehovet de første dagene av en krise (LCR-horisonten er 30 dager).

Foretakene bør i størst mulig grad være selvforsikret mot likviditetsstress i norske kroner og andre signifikante valutaer, og ikke forvente likviditetsstøtte fra sentralbanken i stressperioder. Foretakene bør bygge opp buffere i normale tider. Sentralbanker vil i en krise

¹⁴ Bestemmelsen er videreført i finansforetaksloven § 14-6.

sannsynligvis ha større muligheter til å avhjelpe likviditetsbehovet i hjemlandsvalutaen, mens det er begrensede muligheter til å gi likviditetsstøtte i utenlandsk valuta.

For små og mellomstore foretak som kun, eller hovedsakelig, har eiendeler og forpliktelser i norske kroner, vil LCR totalt og LCR i NOK være tilnærmet like. Disse foretakene kan implisitt sies å ha et LCR krav i NOK på 100 prosent, selv om de er underlagt samme krav til valutadekning i LCR som andre foretak.

Et minimumsnivå for NOK i LCR vil føre til at foretakene til enhver tid har en viss beholdning av norske kroner som, uavhengig av et velfungerende swapmarked og sentralbankstøtte, umiddelbart kan benyttes til å dekke utbetalinger i en stressituasjon. Finanstilsynet vurderer det som mest hensiktsmessig å pålegge foretakene å begrense mismatch i norske kroner ved at de må holde en viss andel likvide eiendeler i NOK.

Flere forhold taler mot å pålegge fullt samsvar mellom likvide eiendeler og netto likviditetsutgang i norske kroner alene, altså et for høyt LCR krav i NOK. Nedenfor redegjøres det for forhold som kan gjøre det utfordrende for foretak å dekke likviditetsbehovet fullt ut med likvide eiendeler i norske kroner.

a) Verdipapirer i norske kroner som kvalifiserer i LCR

Det vises til omtale i punkt 5.2. Ved utgangen av 2014 hadde norske kredittinstitusjoner en samlet likviditetsbuffer bestående av kronepapirer på om lag 185 mrd. kroner, hvilket ga en LCR i norske kroner på i overkant av 40 prosent. For å oppnå en LCR i NOK på 100 prosent måtte kredittinstitusjonenes hatt 380 mrd. kroner i likvide eiendeler ved årsslutt 2014.

Kredittinstitusjonene vil mest sannsynlig øke sin beholdning av statspapirer og OMF for å oppnå en høyere LCR i NOK. Det vil være krevende for foretakene å oppfylle et krav til LCR i NOK på 100 prosent uten betydelige kostnader (som følge av begrenset tilbud av kronepapirer) og uten uheldige effekter på markedet.

b) Konsekvenser for likviditeten i obligasjonsmarkedet

Innføring av minstekrav til LCR kan bidra til økt etterspørsel etter de verdipapirer som er godkjent som likvide eiendeler i LCR, mens andre papirer blir mindre attraktive. Et krav til LCR i NOK kan dermed føre til høyere behov for LCR-godkjente kronepapirer fra de største bankene.

Det antas imidlertid at kredittinstitusjoner vil sitte på sine investeringer i LCR-godkjente papirer, som statspapirer og OMF med god rating, for å oppnå en høy LCR i NOK. Alt annet like kan derfor omsetningen i disse papirene gå ned, som vil være uheldig for likviditeten i markedet. I ytterste konsekvens kan det føre til at verdipapirer som i utgangspunktet var tilstrekkelig likvide til å bli regnet med i LCR, ikke lenger er det.

c) Koblinger, konsentrasjonsrisiko og økte boligutlån

Bankene eier en stadig større andel av utstedte OMF. Dette kan bl.a. skyldes at de ønsker en høyere LCR. Når LCR innføres som et minimumskrav, og særlig hvis det innføres et høyt krav til LCR i NOK, vil det kunne gjøre at bankene kjøper en enda større andel av utestående OMF-lån. Som omtalt under punkt 5.4.2, kan dette bidra til uheldige koblinger i norsk

finanssektor. Betydelige verdier i form av OMF vil gjøre finanssystemet sårbart i en krise hvor foretakene skal selge hverandres OMF for å skape likviditet. En økt andel av OMF i likviditetsbufferen vil også føre til fare for økt konsentrasjonsrisiko.

Krav til LCR i NOK kan, som nevnt, bidra til at flere OMF emitteres, hvilket kan bidra til at boliglånene øker og en større del av foretakenes eiendeler stilles som sikkerhet. Det faktum at OMF ble godkjent som nivå 1 i LCR, har i seg selv skapt en økt etterspørsel etter OMF uavhengig av valuta. Begrensinger på hvor stor andel OMF kan utgjøre av likvide eiendeler i LCR vil bidra til å bremse dette noe. For det norske boligmarkedet kan det, isolert sett, være bedre om norske banker kjøper utenlandske "covered bonds" utstedt med sikkerhetsmasser i andre lands boliglån mm.

d) Strukturell likviditet

Fordi staten har sine konti i Norges Bank, oppstår det i korte perioder visse likviditetsmessige utfordringer i norske kroner, som bl.a. gir seg utslag i spesielt lav LCR i NOK på dager med store transaksjoner på statens konti. Det kan argumenteres for at dette på forhånd er kjente dager, og at foretakene derfor i stor grad kan planlegge for denne strukturelle likviditetssituasjonen.

Den likviditetsmessige beredskapen for slike situasjoner kan dekkes ved at de store bankene ligger spesielt høyt i valutilikviditet på samme dag. Under en krise er det de ukjente hendelsene som er mest utfordrende, ikke det en allerede kjenner til av betalingsstrømmer i systemet som bevegelser på statens konti vil være. Svingninger i nivået på strukturell likviditet i banksystemet grunnet transaksjoner til og fra statens konti i Norges Bank fører igjen til svingninger i LCR i norske kroner.

e) Foretakenes forretningsmodell

Krav til LCR i NOK alene kan ha stor betydning for forretningsmodellen for enkelte foretak, eksempelvis for foretak som Kommunalbanken, som foretar nær all innlån i andre valutaer, mens alle utlån er i norske kroner. Dersom det settes et for høyt LCR krav i NOK, vil slike foretak måtte legge om sin forretningsmodell ved at større deler av likviditetsporteføljen holdes i kroner og/eller at det lånes mer inn i kroner i stedet for utenlandsk valuta.

Kommunalbanken vil, som nevnt, bli en stor aktør i det norske markedet dersom deres investeringer skulle være kronepapirer. Foretaket vil gå fra å kunne velge mellom likvide plasseringer i utenlandsk valuta til investeringer i verdipapirer i norske kroner uten de typiske karakteristika ved et likvid marked (som stor dybde i markedet og kommitterte markertmakere). Det finnes naturligvis illikvide verdipapirer i utenlandsk valuta også, slik at det fra myndighetshold må stilles strenge krav til likviditetsporteføljene i valuta. Med et begrenset tilbud av NOK-verdipapirer godkjent for LCR, vil det få konsekvenser for andre aktører.

Erfaringer med forskjellige mål for likviditet og foretakenes ulike forretningsmodeller, er at individuelle vurderinger har en klar berettigelse. Foretak som Kommunalbanken har gjennom en årrekke vært aktive låntakere i utenlandsk valuta og investorer i likvide papirer i utenlandsk valuta. De har følgelig større ressurser til å følge opp og håndtere slike porteføljer enn f.eks. små sparebanker. Kommunalbankens forretningsmodell omtales nærmere i vedlegg 3.

f) Swapmarkedet

Verdien av investeringer (og lån) i utenlandsk valuta er i utgangspunktet beheftet med valutakursrisiko. Foretakene vil imidlertid foreta sikringsforretninger for å begrense valutarisikoen.

Dersom et foretak ønsker å dekke sitt likviditetsbehov i NOK med likvide verdipapirer denominert i en annen valuta som f.eks. USD, må foretakene veksle midlene til NOK. Foretaket vil normalt benytte en swapavtale for å unngå valutarisiko, altså en avtale om fremtidig reversering av transaksjonen til i dag kjente betingelser. Dersom verdipapiret selges før tidspunkt for oppgjør av swapkontrakten, må foretaket, dersom det ikke ønsker å sitte med en åpen posisjon i valuta, inngå en ny swapavtale. Foretaket er følgelig avhengig av at det valutaswapmarkedet mellom USD og NOK fungerer. Dette markedet kan riktignok beskrives som tynt¹⁵, men skal i følge opplysninger fra markedsaktører ha fungert tilfredsstillende i nyere tid, med unntak av dagen etter Lehman-konkursen ble kjent i september 2008.

Hvis det aktuelle verdipapiret er godkjent som sikkerhet i Norges Bank, reduseres imidlertid det mulige problemet som kan oppstå ved at valutaswapmarkedet er tynt. Norges Bank godkjenner en rekke verdipapirer i utenlandsk valuta, generelt med en noe høyere avkortningssats enn NOK-papirer, som gir bankene låneadgang i NOK i Norges Bank¹⁶. Kommunalbanken har ikke direkte låneadgang i Norges Bank, men vil indirekte kunne oppnå denne likviditeten ved å foreta gjenkjøpsavtaler med en bank. Det synes derfor som tilstrekkelig betryggende at deler av et stort foretaks likviditetsreserve er i en stor valuta som USD eller EUR.

Finanstilsynets vurdering av krav til LCR i norske kroner – oppsummering

Finanstilsynet følger i tilsynsarbeidet opp at alle foretak har en tilstrekkelig likviditetsbuffer og finansiering i alle relevante valutaer, herunder NOK, og en adekvat likviditetsstyring og -kontroll for sin virksomhet. Det stilles som nevnt krav i kommisjonsforordningen til at likvide eiendeler skal samsvare med netto likviditetsutgang i signifikante valutaer.

Utgangspunktet er at foretakene i størst mulig grad bør være selvforsikret mot likviditetsstress i norske kroner og holde en vesentlig andel likvide eiendeler i NOK, slik at avvik mellom netto likviditetsutgang og likviditetsbufferen begrenses. Om lag halvparten av foretakenes samlede nettoutbetalinger i en stressituasjon, som definert i LCR, er i NOK. Økt andel finansiering med løpetid over 30 dager i NOK vil medføre lavere nettoutbetalinger i NOK, og kan dermed bidra til bedre samsvar med likvide eiendeler i norske kroner.

Kravet om at likvide eiendeler skal samsvare med netto likviditetsutgang, tilsier at foretakene som utgangspunkt bør ha en høy LCR i norske kroner. Det vurderes imidlertid ikke som hensiktsmessig å angi ett generelt nivå på LCR i NOK som skal gjelde likt for alle foretak ut i fra hensynet til likviditeten i det norske verdipapirmarkedet, foretakenes forretningsmodell og individuelle forhold, samt konsekvenser av svingninger i strukturell likviditet.

Det er som nevnt begrenset tilgang av likvide verdipapirer som kvalifiserer i LCR i NOK, og det vil være krevende for de største foretakene å oppfylle et LCR-krav i NOK på 100 prosent,

¹⁵ Få aktører og begrenset volum sammenlignet med valutaswapmarkedet mellom en del andre valutaer

¹⁶ <http://www.norges-bank.no/Bank-og-marked/Sikkerhet-for-bankenes-lan/Sikkerhet-for-lan-godkjente-verdipapirer/>

i alle fall ikke uten betydelige kostnader. Et høyt krav om likvide eiendeler i NOK vil kunne ha utilsiktede konsekvenser for markedet og det enkelte foretak.

De største foretakene som har en betydelig andel av likviditetsbufferen i EUR og USD, vil, basert på dagens situasjon, mest sannsynlig kjøpe mer OMF i NOK dersom de skal oppnå bedre samsvar mellom likvide reserver og netto utbetalinger i NOK. OMF vil i hovedsak være alternativet siden tilbudet av statsobligasjoner og kvalifiserte lån utstedt av ikke-finansiell sektor i NOK er begrenset. Et for høyt krav til LCR i NOK kan gi insentiver til utstedelse av flere OMF-lån og føre til at koblingene mellom de største foretakene øker når de kjøper hverandres OMF.

Foretakene må imidlertid ha gode likviditetsreserver mht. kredittkvalitet, likviditetsegenskaper og diversifisering for å avverge det stress som oppstår når utbetalinger øker, innbetalinger uteblir og/eller verdier av finansielle eiendeler faller. For de fleste og de mindre foretakene vil totalkravet til LCR i praksis være et krav til LCR i kroner, siden de kun vil ha norske kroner som signifikant valuta. Finanstilsynet antar at for de store bankene vil en likviditetsbuffer som i stor grad også består av likvide verdipapirer i de store internasjonale valutaene¹⁷ være mest hensiktsmessig, både med hensyn til kostnadene ved å omsette verdipapirene og med hensyn til om likviditeten faktisk er tilgjengelig.

Det er ikke forenlig med krav til forsvarlig virksomhetsstyring at foretak har betydelige investeringer i utenlandske verdipapirer uten at de har ressurser og systemer til å håndtere dette. Enkelte foretak bør derfor tilpasse seg med en LCR i NOK nær 100 prosent. For foretak som har et bredt aktivitetsspekter i utenlandsk valuta og dermed er pålagt krav om LCR i andre signifikante valutaer (USD og EUR), som det er gjort rede for ovenfor, kan det utvises større grad av fleksibilitet når det gjelder LCR-krav i norske kroner.

Ubalanser mellom foretakenes likvide eiendeler og netto likviditetsutgang i NOK bør følges opp av Finanstilsynet som en del av pilar 2, eventuelt med fastsettelse av krav på individuelt nivå eller felles for foretak med lik risikoprofil.

Foretak som har en LCR i norske kroner betydelig under 100 prosent, må begrunne dette overfor Finanstilsynet. Forhold som kvaliteten og størrelsen på deres likviditetsbuffer i USD og EUR, herunder hvor stor andel av disse papirene som kan stilles som sikkerhet for ordinære lån i Norges Bank, hvor mange dager likviditetsbufferen forventes å være på et lavt nivå, hendelser som påvirker strukturell likviditet (som bevegelser på statens konti) og forretningsmodell kan tilsi at det er akseptabelt med en LCR som er lavere enn 100 prosent.

Det bør foretas en ny vurdering av krav til samsvar mellom netto likviditetsutgang og likvide eiendeler i norske kroner om noen år, i lys av utviklingen i markedene og foretakene. Da vil man også ha vunnet erfaring med hvordan regulatoriske krav til banker og forsikringsselskap påvirker tilbudet av likvide papirer og det norske markedets virkemåte.

5.4.4 Øvrige nasjonale valg

I kommisjonsforordningen gis det noe nasjonalt handlingsrom både med hensyn til likvide eiendeler og netto utbetalinger i LCR, utover det som er omtalt ovenfor. I det følgende redegjøres det for de øvrige nasjonale valg.

¹⁷ For å sikre at foretakene har et førstelinjeforsvar skulle problemer oppstå i swap- og terminmarkedene, må ikke LCR i NOK falle veldig lavt.

Likviditetsstyringsfunksjon

I artikkel 8 (3) (c) i kommisjonsforordningen stilles det krav til at foretakenes likvide eiendeler er under rådighet av en intern likviditetsstyringsfunksjon. Kravet kan oppfylles ved at de likvide eiendelene plasseres i en separat "pool" under direkte forvaltning av foretakets likviditetsstyringsfunksjon, og som kun skal bli brukt til et "contingent fund" som kan benyttes i en stressituasjon. Alternativt kan kravet oppfylles ved at foretakets likviditetsstyringsfunksjon gis tilgang til å realisere de likvide eiendelene til enhver tid i stressperioden på 30 dager for å få tilgang til "contingent fund". Interne systemer og kontroller skal sikre at dette lar seg gjøre uten å komme i konflikt med andre eksisterende strategier i foretaket. En kombinasjon av de to alternativene kan benyttes dersom tilsynsmyndighetene aksepterer det.

Foretakene må påvise ovenfor tilsynsmyndighetene at kravet til likviditetsstyringsfunksjon oppfylles. Det er opp til nasjonale tilsynsmyndigheter å beslutte hvordan et slikt krav bør oppfylles.

Definisjon av "major stock index"

Aksjer kan etter artikkel 12 (1) (c) i kommisjonsforordningen inngå i likviditetsbufferen som nivå 2B-eiendeler. Aksjene som skal inngå må oppfylle en rekke kriterier for å kvalifisere, et av disse kriteriene er at de er en del av en "major stock index". Det er opp til myndighetene i det enkelte land og definere "major stock index" i deres land.

Finanstilsynet sin vurdering er at norske aksjer må være del av hovedindeksen på Oslo Børs (OSEBX) for å kvalifisere som nivå 2B-eiendeler i LCR.

Restricted-use Committed Liquidity Facility (RCLF)

Det følger av kommisjonsforordningens artikkel 12 (1) (d) at såkalte "Restricted-use Committed Liquidity Facilities" fra European Central Bank (ECB) eller nasjonale sentralbanker kan inngå som nivå 2B-eiendeler i LCR, gitt at de oppfyller kriteriene i artikkel 14 i kommisjonsforordningen. Det må foreligge en formell "policy" fra den enkelte nasjonale sentralbank om at de vil stille en slik fasilitet, kravene knyttet til fasiliteten og hvilke banker som kan benytte seg av den.

I rapport om Finansiell Stabilitet 2014, publisert 28. oktober 2014, signaliserte Norges Bank at de ser det som lite hensiktsmessig å opprette en likviditetsfasilitet med eneste formål at bankene skal kunne oppfylle minstekrav til LCR.

Foretak som av religiøse årsaker ikke kan eie rentebærende eiendeler

Etter artikkel 12 (3) i kommisjonsforordningen kan nasjonale myndigheter gi fritak for enkelte av kravene knyttet til utstedelsesvolum og maksimal løpetid for kredittinstitusjoner som av religiøse årsaker ikke kan holde rentebærende eiendeler i sin likviditetsportefølje.

Så langt Finanstilsynet kjenner til, er det på nåværende tidspunkt ingen slike foretak som opererer i Norge. Det er derfor ikke gjort en nærmere vurdering av en slik fritaksmulighet. Dersom det skulle bli aktuelt for noen norske foretak, vil Finanstilsynet se nærmere på problemstillingen.

Supplerende utbetalinger for andre produkter og tjenester

Etter artikkel 23 (1) i kommisjonsforordningen skal foretakene regelmessig vurdere sannsynligheten for og det potensielle volumet på likviditetsutgang knyttet til andre produkter og tjenester enn de som er nevnt i artiklene 27 til 31 i kommisjonsforordningen. Det vil være forpliktelser som andre betingede finansieringsforpliktelser, inkludert, men ikke begrenset til, kommiterte kreditt- og likviditetsfasiliteter, ikke-trukne lån og forskudd til motparter som ikke er husholdninger eller små ikke-finansielle foretak, lånetilsagn, kredittkort, kassekreditter, planlagte utbetalinger knyttet til refinansiering av lån og planlagte derivatbetalinger. Det er opp til nasjonale myndigheter, basert på rapportering fra foretakene, å fastsette uttaksfaktorer for slike utbetalinger, jf. artikkel 23 (2).

Finanstilsynet foreslår at det inntil den nye rapporteringen tilpasset kommisjonsforordningen innføres, benyttes en uttaksfaktor på 100 prosent. Foretak som kan dokumentere at en faktor på 100 prosent ikke reflekterer sannsynlig likviditetsutgang knyttet til produktene og tjenestene nevnt ovenfor, kan etter godkjenning fra Finanstilsynet benytte en lavere uttaksfaktor.

Tre prosent uttaksfaktor for stabile kundeinnskudd

Etter artikkel 24 (4) i kommisjonsforordningen kan nasjonale myndigheter åpne for å ta i bruk en uttaksfaktor på 3 prosent for stabile kundeinnskudd som definert i artikkel 24 (1-3), og som dekkes av en innskuddsgarantiordning i henhold til direktiv 2014/49/EU (innskuddsgarantidirektivet). Det gis imidlertid ikke en slik adgang før 1. januar 2019, og nasjonale myndigheter må først søke EU-kommisjonen om godkjenning.

Finanstilsynet vil vurdere bruk av lavere uttaksfaktor for stabile kundeinnskudd nærmere etter innføring av det nye innskuddsgarantidirektivet i norsk rett.

Utbetalinger fra andre kundeinnskudd

For andre kundeinnskudd og kundeinnskudd som ikke omfattes av artikkel 24 i kommisjonsforordningen, skal foretakene benytte en uttaksfaktor på mellom 10 og 20 prosent, jf. artikkel 25 (1-3). Nasjonale tilsynsmyndigheter gis adgang til å fastsette en høyere uttaksfaktor for enkeltforetak dersom særskilte forhold ligger til grunn. Finanstilsynet vil vurdere dette nærmere i den tilsynsmessige oppfølgingen av enkeltforetak.

Utbetalinger med innbyrdes avhengige innbetalinger

Foretakene kan, etter godkjenning fra nasjonale tilsynsmyndigheter, beregne enkelte utbetalinger med fradrag for innbyrdes avhengige innbetalinger dersom kriteriene i artikkel 26 i kommisjonsforordningen er oppfylt. Finanstilsynet vil vurdere eventuelle søknader fra sak til sak.

Intragruppeutbetalinger

Nasjonale tilsynsmyndigheter kan, i enkelttilfeller, godkjenne bruk av lavere uttaksfaktorer for utbetalinger knyttet til kreditt- og likviditetsfasiliteter mellom foretak i samme konsern dersom følgende vilkår i artikkel 29 (1) i kommisjonsforordningen er oppfylt: a) det er rimelig å forvente en lavere utbetaling selv i en situasjon med kombinert markedsstress og institusjonsspesifikt stress, b) der motparten er foretakets morselskap eller datterselskap eller et annet datterselskap med samme morselskap eller knyttet til foretaket som definert i artikkel 12 (1) i direktiv 83/349/EEC eller er medlem i samme institusjonssikringsordning som beskrevet i artikkel 113 (7) i forordningen eller er den sentrale institusjonen eller medlem av et nettverk eller et konsern som beskrevet i forordningens artikkel 10, c) den lavere

uttaksfaktoren er ikke lavere enn den tilsvarende innbetalingsfaktoren til motpartsinstitusjonen og d) foretaket og motpartsinstitusjonen er etablert i samme medlemsstat.

Nasjonale tilsynsmyndigheter kan fravike vilkår d) dersom artikkel 20 (1) (b) i forordningen kan anvendes og følgende kriterier i artikkel 29 (2) i kommisjonsforordningen er oppfylt: a) foretaket og motpartsforetaket har en lav risikoprofil, b) det er inngått juridisk bindende avtaler mellom enhetene i gruppen med hensyn til kreditt- og likviditetslinjer som ikke er trukket på og c) motpartsforetakets likviditetsrisikoprofil skal i tilstrekkelig grad tas hensyn til i foretakets likviditetsrisikostyring. Finanstilsynet vil vurdere eventuelle søknader om lavere uttaksfaktorer fra sak til sak.

Det følger av artikkel 422 (10) i forordningen at EBA i en teknisk standard (RTS) skal definere nærmere kriteriene som må oppfylles for å fravike bestemmelsen om at foretaket og motpartsforetaket er etablert i samme medlemsstat. RTSen er ennå ikke vedtatt av EU-kommisjonen.

Supplerende utbetalinger

Jf. artikkel 30 (2) i kommisjonsforordningen skal foretakene beregne og informere tilsynsmyndighetene om supplerende utbetalinger for alle inngåtte kontrakter, samt utbetalinger eller ytterligere behov for å stille eiendeler som sikkerhet som følge av kontraktuelle betingelser innen 30 dager etter en vesentlig forverring av foretakets kredittrating. Dersom tilsynsmyndighetene mener disse utbetalingene er sannsynlige, skal foretakene legge til supplerende utbetalinger for disse kontraktene, tilsvarende utbetalinger eller behov for ytterligere sikkerhetsstillelse som følge av en nedgradering av foretakets eksterne kredittvurdering med tre trinn. Foretakene skal regelmessig vurdere omfanget av supplerende utbetalinger og informere tilsynsmyndighetene om resultatene av slike vurderinger.

Fullt eller delvis fritak fra 75 prosent begrensningen på innbetalinger

Etter artikkel 33 (2) (a)-(c) i kommisjonsforordningen kan foretak fritta enkelte innbetalinger fra 75 prosent-grensen for innbetalinger. Spesialiserte foretak som har leiefinansiering og factoring som hovedvirksomhet, kan etter artikkel 33 (3), fritas fra 75 prosent-grensen for innbetalinger, dersom kriteriene i artikkel 33 (5) er oppfylt. Dersom denne virksomheten i hovedsak består av bilfinansiering og forbruksfinansiering kan en grense på 90 prosent benyttes, jf. artikkel 33 (4). Fullt eller delvis fritak fra 75 prosent-grensen og bruk av 90 prosent-grensen på innbetalinger må forhåndsgodkjennes av tilsynsmyndighetene etter søknad. Finanstilsynet vil vurdere eventuelle søknader fra sak til sak.

Intragruppeinnbetalinger

Nasjonale tilsynsmyndigheter kan, i enkelttilfeller, godkjenne bruk av høyere inntaksfaktorer for innbetalinger knyttet til kreditt- og likviditetsfasiliteter mellom foretak i samme konsern dersom følgende vilkår i artikkel 34 (1) i kommisjonsforordningen er oppfylt: a) det er rimelig å forvente en høyere innbetaling selv i en situasjon med kombinert markedsstress og institusjonsspesifikt stress, b) der motparten er foretakets morselskap eller datterselskap eller et annet datterselskap med samme morselskap eller knyttet til foretaket som definert i artikkel 12(1) i direktiv 83/349/EEC eller er medlem i samme institusjonssikringsordning som beskrevet i artikkel 113 (7) i forordningen eller er den sentrale institusjonen eller medlem av et nettverk eller et konsern som beskrevet i forordningens artikkel 10, c) dersom innbetalingsfaktoren er høyere enn 40 prosent benytter motpartsforetaket en tilsvarende

symmetrisk uttaksfaktor som unntak fra artikkel 31 i kommisjonsforordningen og d) foretaket og motpartsforetaket er etablert i samme medlemsstat.

Tilsynsmyndighetene kan fravike vilkår d) i artikkel 34 (1) dersom kriteriene i artikkel 34 (2) (tilsvarende kriteriene i art. 29 (2) er oppfylt. Dersom foretaket og motpartsforetaket er etablert i ulike medlemsstater og oppfyller kriteriene i artikkel 34 (2), kan nasjonale myndigheter godkjenne bruk av en inntaksfaktor på opp til 40 prosent. Både nasjonale tilsynsmyndigheter for foretaket og motpartsforetaket må godkjenne bruk av faktorer på over 40 prosent. Finanstilsynet vil vurdere eventuelle søknader om høyere innbetalingsfaktorer fra sak til sak.

Det følger av forordningens artikkel 425 (5) at EBA nærmere skal definere kriteriene som må oppfylles for å kunne bruke en høyere inntaksfaktor for intragruppe innbetalinger mht. rapporteringen av LCR i en teknisk standard (RTS). RTSen er ennå ikke vedtatt av EU-kommisjonen.

5.4.5 Ny rapportering knyttet til LCR

Etter Finanstilsynets vurdering, er det de største foretakene som har størst andel markedsfinansiering og som er mest eksponert mot forstyrrelser i likviditetstilgangen i markedet, jf. tidligere omtale. Finanstilsynet foreslår at alle systemviktige foretak og andre foretak med forvaltningskapital over 20 mrd. kroner ved månedsslutt skal rapportere dagstall for LCR på totalnivå og per signifikante valuta for forutgående måned, for å få en mer utfyllende oversikt over foretakenes likviditetsbuffer enn hva den månedlige LCR-rapporteringen gir.

Det tas høyde for at foretakene må få tid til å få sine systemer på plass for å håndtere dette, før kravet om rapportering av dagstall for LCR innføres.

5.5 Nærmere om innføring av NSFR

Finanstilsynet redegjør i dette punktet for dagens oppfølging av krav til stabil og langsiktig finansiering ved likviditetsindikator 1, og behovet for å innføre NSFR i Norge før indikatoren er ferdig definert i EU.

5.5.1 Likviditetsindikator 1 og dagens oppfølging av langsiktig finansiering

Finanstilsynet legger stor vekt på at foretakenes finansiering er tilstrekkelig langsiktig, jf. likviditetsforskriften § 5 om krav til stabil og langsiktig finansiering.

Kundeinnskudd anses som en stabil og viktig langsiktig finansieringskilde for bankene. Høy innskuddsdekning tillegges derfor stor betydning ved Finanstilsynets vurderinger av bankenes finansiering. For å følge opp langsiktigheten i foretakenes markedsfinansiering (utstedelse av rentepapirer), har Finanstilsynet utviklet et mål for den gjennomsnittlige gjenstående løpetiden (antall år) på foretakenes markedsfinansiering. Dette måltallet beregnes ved hjelp av regnskapsrapporteringen, ORBOF.

Finanstilsynet har i tillegg i over ti år beregnet to likviditetsindikatorer som viser i hvilken grad foretakene har finansiert sine illikvide eiendeler med finansiering som har gjenstående løpetid på hhv. over ett år (likviditetsindikator 1) og over én måned (likviditetsindikator 2).

Indikatorene beregnes kvartalsvis basert på regnskapsrapporteringen, ORBOF. Foretakene vurderes opp mot faste måltall for indikatorene, henholdsvis 105 for likviditetsindikator 1 og 110 for likviditetsindikator 2. Foretak som har lave verdier på en eller begge indikatorer blir kontaktet av Finanstilsynet. Ved årsslutt 2014 gjaldt dette 5 banker. I tillegg var det 21 andre banker som hadde relativt ubetydelige negative avvik fra terskelverdiene for likviditetsindikator 1 og/eller likviditetsindikator 2.

5.5.2 Behov for å innføre NSFR fremfor dagens likviditetsindikator 1

I forordningen artikkel 413 stilles det krav om at foretakene skal ha stabil og langsiktig finansiering. Kravet bygger i stor grad på anbefalingene i Basel III fra 2010 om "Net Stable Funding Ratio – NSFR". Se nærmere omtale av NSFR i kapittel 2.4. Et eventuelt minstekrav til stabil langsiktig finansiering innføres ikke i EU før tidligst i 2018, men rapportering av NSFR ble innført i EU fra 2. kvartal 2014 (basert på Baselkomitéens anbefaling). I Norge startet EU-rapporteringen av NSFR for alle kredittinstitusjoner først fra 3. kvartal 2014. De største bankene har imidlertid rapportert NSFR etter Baselkomitéens definisjon fra 2010 siden 1. kvartal 2011.

I den tilsynsmessige oppfølgingen av langsiktigheten i foretakenes finansiering legges det, som allerede redegjort for, stor vekt på likviditetsindikator 1. Likviditetsindikator 1 er et godt innarbeidet mål og det er mange banker som benytter likviditetsindikator 1 og 2 som sine interne likviditetsmål. Finanstilsynet benytter også NSFR i vurderingen av langsiktigheten i foretakenes finansiering.

NSFR og likviditetsindikator 1 har flere likhetstrekk til tross for at likviditetsindikator 1 ikke har stressfaktorer knyttet til postene som krever stabil finansiering og ikke avkortninger på den stabile finansieringen, slik som NSFR. Som figur 4 i kapittel 5.1 viser, har de fleste av de norske bankene høye NSFR-verdier. Finanstilsynet mener dette til en viss grad kan skyldes at likviditetsindikatorene lenge har blitt benyttet i tilsynsoppfølgingen av langsiktig finansiering i Norge.

I rapporteringen av NSFR skal signifikante valutaer oppgis, herunder norske kroner, og indikatoren beregnes per signifikante valuta i tillegg til samlet for alle valutaer. Likviditetsindikator 1 beregnes kun samlet for alle valutaer. Rapporteringen viser at de største foretakene har betydelig høyere NSFR i USD og EUR enn i norske kroner og på totalnivå.

Finanstilsynets vurdering

I tilknytning til Finanstilsynets forslag om regler for systemviktige foretak (januar 2014), ble det foreslått å stille krav om at de systemviktige foretakene skal være tilstrekkelig langsiktig finansiert. Det ble foreslått at dette kravet, i påvente av endelig avklaring av NSFR i EU, skulle utformes som et krav til 110 prosent på likviditetsindikator 1, som benyttes i dagens oppfølging av bankenes langsiktige finansiering.

Det anses fortsatt som mest hensiktsmessig å avvente innføringen av minimumskrav til NSFR i Norge til EU har besluttet endelig utforming av indikatoren, og om den skal innføres som et minimumskrav. Når endelig utforming av NSFR er besluttet i EU, mener Finanstilsynet indikatoren samtidig bør innføres som et minimumskrav på 100 prosent til de systemviktige foretakene samt andre store foretak med forvaltningskapital over 20 mrd. kroner (de som foreslås omfattet av krav til 100 prosent LCR fra 1. januar 2016). I følge EUs tidsplan skal det

foreligge en endelig definisjon av NSFR fra 1. januar 2017. EUs definisjon vil trolig i stor grad samsvare med Baselkomitéens anbefaling om endelig definisjon av NSFR fra 2014.

De største foretakene har en høy andel kortsiktig markedsfinansiering og er mer eksponert mot forstyrrelser i likviditetstilgangen i markedet enn andre foretak. Finanstilsynet anser det derfor som viktig at disse pålegges minstekrav til NSFR fra det tidspunkt indikatoren er ferdig utformet. For øvrige foretak foreslås det at innføring av NSFR i Norge følger den takten det legges opp til i EU. På det tidspunkt NSFR innføres som et krav i EU, vil det være naturlig å erstatte likviditetsindikator 1 i den tilsynsmessige oppfølgingen.

Finanstilsynet vil inntil videre i hovedsak følge opp foretakenes langsiktige finansiering basert på de kvartalsvise resultatene for likviditetsindikator 1. Rapporteringen av NSFR vil benyttes som et supplement til likviditetsindikator 1 i den tilsynsmessige oppfølgingen av foretakenes langsiktige finansiering. Inntil definisjonen av NSFR foreligger fra EU, foreslår Finanstilsynet at foretakene med forvaltningskapital over 20 mrd. kroner vurderes opp mot et fast måltall på likviditetsindikator 1 på 105 prosent, som også gjelder for øvrige foretak. Som et supplement vil Finanstilsynet vurdere foretakenes NSFR, slik den rapporteres i dag, mot et måltall på 100 prosent. Nivået på 105 prosent på likviditetsindikator 1 har en viss parallell til det fremtidige kravet til NSFR, som trolig vil bli på 100 prosent, og vurderes derfor som tilstrekkelig høyt. Den tidligere vurderingen om krav til likviditetsindikator 1 på 110 prosent for systemviktige foretak opprettholdes således ikke.

5.6 Offentliggjøring av likviditetsinformasjon

I CRD IV er det foreløpig ingen krav til offentliggjøring av LCR, NSFR og annen likviditetsinformasjon. Det forventes imidlertid at slike krav vil tas inn i regelverket ved en fremtidig oppdatering av forordningen. Foretakene skal imidlertid informere generelt om retningslinjer og rutiner for styring og kontroll av risiko særskilt for hver risikotype, herunder likviditetsrisiko.

Baselkomitéen publiserte i januar 2014 en standard for offentliggjøring av LCR og annen likviditetsinformasjon¹⁸. Målet med standarden var å øke transparensen av de regulatoriske likviditetskravene, øke markedsdisiplinen og redusere usikkerheten i markedet knyttet til implementeringen av LCR-kravet.

I påvente av krav om offentliggjøring av LCR i EU gjennom forordningen, har EBA tatt initiativ til å utarbeide anbefalinger etter artikkel 16 (3) i forordning 1093/2010, basert på Baselkomitéens standard. Ved utarbeidelsen av disse blir vurderinger av hvilket nivå anbefalingene skal gjelde på (konsolidert, solonivå), proporsjonalitetsprinsipper, rapporteringsfrekvens, offentliggjøring av annen likviditetsinformasjon og offentliggjøring i stressperioder der LCR kan ligge under minstekravet, sentralt.

Baselkomitéen sendte i desember 2014 standard for offentliggjøring av NSFR på høring¹⁹. I likhet med standarden for offentliggjøring av LCR er målet økt transparens og markedsdisiplin. Baselkomitéens forslag innebærer publisering av NSFR i en fastsatt mal på

¹⁸ BCBS "Liquidity coverage ratio disclosure standards" January 2014 (rev. March 2014)

¹⁹ BCBS "Consultative Document Net Stable Funding Ratio disclosure standards" December 2014

konsolidert nivå, sammenfallende med publisering av annen regnskapsinformasjon. Kravet til offentliggjøring foreslås innført senest 1. januar 2018.

Etter regnskapsloven og forskrift om årsregnskap m.m. for banker, finansieringsforetak og morselskap for slike, skal det gis noteopplysninger om likviditetsrisiko. Dette inkluderer opplysninger om avtalt restløpetid etter intervallene, inntil 1 måned, fra 1 måned til 3 måneder, fra 3 måneder til 1 år, fra 1 år til 5 år, over 5 år, poster uten løpetid og totalt, for hver av hovedpostene i balansen. Det skal også opplyses om hvor mye hver enkelt post innenfor hvert enkelt intervall som er i utenlandsk valuta. I tillegg skal det gis opplysninger om salgs- og gjenkjøpsavtaler, og det skal opplyses om eiendeler foretaket har stilt som sikkerhet for egen gjeld. I tilsynsmodulen for likviditetsrisiko stilles det ingen direkte krav til hva som skal offentliggjøres.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet mener at transparens gjennom offentliggjøring av likviditetsbuffer, finansieringsstruktur og grad av stabil langsiktig finansiering er viktig ut fra hensynet til markedsdisiplin.

Finanstilsynet foreslår at foretak (som omfattes av krav til LCR) offentliggjør LCR på totalnivå og i signifikante valutaer hvert kvartal, f.o.m. 4. kvartal 2015, basert på rapporteringen til Finanstilsynet. LCR skal offentliggjøres i foretakenes kvartalsrapport og årsrapport.

Det vil være vanskelig å oppnå målsetningen om sammenlignbarhet med utenlandske foretak før det foreligger en omforent anbefaling for offentliggjøring av LCR og NSFR. På nåværende tidspunkt er det derfor ikke hensiktsmessig å anbefale offentliggjøring av mer detaljert informasjon knyttet til LCR, som sammensetningen av likviditetsbufferen og inn- og utbetalinger, og annen likviditetsinformasjon, utover de notekrav som allerede finnes. Finanstilsynet vil følge EU-arbeidet knyttet til offentliggjøring av LCR og annen likviditetsinformasjon, og vurdere disse anbefalingene når de foreligger.

I EU vil EBA trolig om kort tid starte arbeidet med å utarbeide anbefalinger om offentliggjøring av NSFR. Det vil på samme måte som for LCR være vanskelig å oppnå målsetningen om sammenlignbarhet med utenlandske foretak før det foreligger en omforent anbefaling for offentliggjøring av NSFR. Finanstilsynet ser det derfor ikke som hensiktsmessig å utarbeide egne anbefalinger om offentliggjøring av NSFR før det foreligger en anbefaling fra EBA.

5.7 Foretak som bør omfattes av likviditetskravene

CRD IV gjelder for kredittinstitusjoner og verdipapirforetak. I Norge omfattes banker og kredittforetak av begrepet "kredittinstitusjon". Fortalen til forordningen (punkt 24) gjør det klart at medlemslandene kan velge å gjøre bestemmelsene gjeldende for foretak som ikke er definert som kredittinstitusjon eller verdipapirforetak i CRD IV.

Ved gjennomføring av regler som tilsvarer CRD IV i nasjonal rett i påvente av at CRD IV-regelverket tas inn i EØS-avtalen, er regler som følger av CRD IV gjort gjeldende for forretningsbanker, sparebanker, finansieringsforetak, holdingselskaper i finanskonsern som

ikke er forsikringskonsern, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond som har tillatelse til å drive aktiv forvaltning, jf. CRR/CRD IV-forskriften § 1.

Etter finansieringsvirksomhetsloven gjelder likviditetskrav etter § 2-17 for finansinstitusjoner. Begrepet omfatter i tillegg til kredittinstitusjoner også forsikringsselskap, finansieringsforetak og morselskap (holdingforetak) i finanskonsern, jf. § 1-3 jf. § 2-1. For verdipapirforetak gjelder tilsvarende bestemmelser i verdipapirhandelloven § 9-15b.

Likviditetsstyringsforskriften, som gjennomfører de kvalitative krav tilsvarende de som følger av CRD IV, er gjort gjeldende for holdingselskaper i finanskonsern, banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper, pensjonsforetak, verdipapirforetak og forvaltningsselskaper for verdipapirfond. I forbindelse med innføringen av Solvens II er forskriften foreslått opphevet for forsikringsselskap.

Ny finansforetakslov benytter «finansforetak» som samlebegrep for de ulike typer foretak som er omfattet av lovforslagets virkeområde, dvs. bank, kredittforetak, finansieringsforetak, forsikringsforetak, pensjonsforetak, holdingforetak samt betalingsforetak og e-pengeforetak.

Finanstilsynet fører tilsyn med likviditeten i filialer av utenlandske kredittinstitusjoner og kan fastsette nærmere regler om slikt tilsyn, jf. filialforskriften § 8. Fra det tidspunktet minstekrav til likviditet innføres i EU (1.oktober 2015) endres ansvarsdelingen mellom hjemlands- og vertslansmyndigheten for tilsyn med filialer, jf. direktivets art. 151. Det er hjemlandsmyndigheten som framover vil ha ansvaret også for likviditetstilsynet med filialer i samsvar med direktivets art. 49. Eventuelle likviditetskrav for filialer behandles derfor ikke nærmere.

5.7.1 Nærmere om verdipapirforetak

Verdipapirforetak som har tillatelse til egenhandel eller plassering og garantistillelse omfattes i utgangspunktet av de kvantitative likviditetskravene (LCR og NSFR), jf. forordningen artikkel 6 (4). Etter overgangsbestemmelsene i artikkel 508 i forordningen kan nasjonale tilsynsmyndigheter velge å unnta verdipapirforetak fra likviditetskravene i påvente av at EU-kommisjonen fremlegger sin rapport om hvordan minstekrav til likviditet bør innføres for verdipapirforetakene, herunder med forslag til nødvendige regelendringer. Rapporten skal foreligge innen utgangen av 2015.

Verdipapirforetak ble fra og med 1. januar 2011 omfattet av likviditetsforskriften. Verdipapirforetak er etter gjeldende rett omfattet av kvalitative krav til likviditetsstyring, men ikke underlagt kvantitative krav til likviditet.

Ved innføring av rapporteringskrav etter CRD IV ble det besluttet at verdipapirforetakene inntil videre ikke omfattes av rapporteringskravene til likviditet. Finanstilsynets vurdering er at det på dette tidspunkt ikke er hensiktsmessig å innføre kvantitative krav til likviditet for verdipapirforetak. Finanstilsynet anbefaler å avvete EU-kommisjonens rapport før kvantitative likviditetskrav vurderes innført for norske verdipapirforetak. Med hjemmel i tilsynsloven kan Finanstilsynet ved behov kreve LCR-rapportering for denne type foretak på ad-hoc basis.

5.7.2 Nærmere om finansieringsforetak

Finansieringsforetak driver finansieringsvirksomhet som ikke er basert på innlån fra allmennheten (innskudd eller obligasjonslån). Finansieringsforetakene eies i hovedsak enten av en eller flere banker eller en annen type virksomhet, og er i all hovedsak finansiert direkte av eier. I tillegg er det noen få små frittstående finansieringsforetak. Ved utgangen av 2014 var det totalt 27 finansieringsforetak i Norge, se tabell 6 under. De aller fleste av disse er svært små. Det er en viss trend i form av færre antall finansieringsforetak. DnB NOR Finans, som var det største finansieringsforetaket i Norge, ble i 2010 fusjonert inn i DNB Bank.

Tabell 6 Finansieringsforetak ved utgangen av 2014

Norskeide	Utenlands eide
Arvato Finance AS**	Caterpillar Financial Services Norway AS **
AS Financiering*	EnterCard Norge AS**
BB Finans ASA	GE Capital AS**
Boligbyggelagens Finansieringsforetak AS	Lindorff Capital AS**
Brage Finans AS	Nordea Finans Norge AS*
Folkia AS	SG Finans AS*
IBM Finans Norge AS**	Thorn Norge Finans AS**
Kreditor Finans AS	
Landkreditt Finans AS*	
OBOS Factoring AS**	
RIA Financial Services Norway AS**	
SpareBank 1 Finans Østlandet AS*	
SpareBank 1 Gruppen Finans AS**	
SpareBank 1 SMN Finans AS*	
SpareBank 1 SR-Finans AS*	
Sparebank1 Kredittkort AS**	
Sparebanken Finans Nord-Norge AS*	
Tavex AS**	
Vestbo Finans AS	
Volkswagen Møller Bilfinans AS**	
Sum: 20 selskaper	Sum: 7 selskaper

*Foretak som inngår i bankkonsern

**Foretak som inngår i øvrige konsern

Finansieringsforetak er i utgangspunktet ikke omfattet av CRD IV, men i Norge er soliditetsreguleringen gjort gjeldene også for denne type foretak.

En estimering av LCR basert på data fra ORBOF for noen finansieringsforetak, viser at disse foretakene har svært lave LCR-resultater. Dette må ses i sammenheng med at over 90 prosent av eiendelssiden til finansieringsforetakene er utlån (i hovedsak leiefinansiering og factoring), og de har lite likvide eiendeler på balansen. Finansieringsforetakenes likviditetsbuffer utgjøres i hovedsak av trekk på morselskapet, som ikke defineres som likvide eiendeler i LCR. Foretakene er i liten grad basert på markedsfinansiering, og eventuelle likviditetsproblemer i et finansieringsforetak antas å ha begrenset effekt på markedet for øvrig.

De fleste rene finansieringsforetak er i liten grad reelle konkurrenter til banker. De driver typisk med leiefinansiering, factoring og forbruksfinansiering, som en avlastning for morbankene mer enn i konkurranse med disse. DNB Bank er sammen med SG Finans (eid av Societe General) de største aktørene som tilbyr leiefinansiering i Norge. SG Finans er således å anse som en konkurrent til DNB Bank på dette området, men er ikke en reell konkurrent til DNBs tradisjonelle bankdrift.

Finanstilsynet anser således at det ikke er nødvendig å stille kvantitative likviditetskrav til finansieringsforetakene. Lovens generelle krav til likviditetsstyring vil gjelde. Bankkonsern som eier finansieringsforetak må medregne finansieringsforetaket når oppfyllelsen av likviditetskrav vurderes på konsolidert basis. Det kan fremstå som en konkurranseulempe vis a vis finansieringsforetak som er frittstående eller eid av uregulerte aktører og ikke omfattes ikke av LCR-kravet, alene eller på konsolidert nivå. Finanstilsynet anser imidlertid at effekten av dette er begrenset, bl.a. fordi finansieringsforetak eid av uregulerte aktører i begrenset omfang er en direkte konkurrent til bankeide finansieringsforetak²⁰.

5.7.3 Morselskap i konsern der banker og kredittforetak inngår

EU-direktivene inneholder ikke bestemmelser om regulering av holdingforetak på foretaksnivå. Regelverket inneholder imidlertid bestemmelser om regulering av grupper som omhandler holdingforetak. Etter CRD IV skal kredittinstitusjoner og verdipapirforetak som er eiet av holdingforetak, oppfylle kravene i direktiv og forordning på konsolidert basis. Det vises for øvrig til Finanstilsynets forslag til soliditetsregler i finansielle grupper oversendt til Finansdepartementet 16. april 2015, der det fremgår at holdingforetak i tverrsektorielle finansielle grupper i utgangspunktet er underlagt flere direktiv (CRD IV, Solvens II og Konglomeratdirektivet) på konsolidert basis.

Nasjonale myndigheter kan selv bestemme hvilke regler som skal gjelde på foretaksnivå for holdingforetaket²¹.

Etter gjeldende rett er holdingselskap i et finanskonsern underlagt reglene i finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2a, herunder krav om konsesjon i lovens § 2a-3. Holdingselskap i finanskonsern er også omfattet av finansieringsvirksomhetsloven kapittel 2. Holdingselskap i finanskonsern som ikke er forsikringskonsern skal til enhver tid skal oppfylle de krav som følger av §§ 2-9a til 2-9e. Fra 1. januar 2016 gjelder tilsvarende bestemmelse, § 13-7 (3) i finansforetaksloven.

5.7.4 Unntak for foretak i konsern

Likviditetskravene gjelder på konsolidert, delkonsolidert og individuelt nivå. Forordningen inneholder bestemmelser som åpner for å gjøre unntak fra likviditetskrav for datterselskaper dersom konsernet holder en tilstrekkelig likviditetsbuffer også for datterforetaket, og ivaretar styringen av det samlede likviditetsbehovet i konsernet. I tillegg må det foreligge avtaler som sikrer flyten av likviditet mellom konsernforetakene. Nasjonale tilsynsmyndigheter kan gi unntak fra likviditetskravene på individuelt nivå for foretak i konsern, jf. forordning 575/2013 artikkel 8 (1).

Finanstilsynet foreslår at det tas inn en bestemmelse i forskriften om mulighet for unntak fra likviditetsreservekravet for foretak i konsern som gjenspeiler adgangen etter forordningen.

Nærmere om likviditetskrav for datterselskaper i et norsk konsern

Utgangspunktet for soliditetsreguleringen av finanskonsern er at hvert foretak skal være tilstrekkelig kapitalisert. Det gir stabilitet til konsernet og sikrer uavhengighet mellom foretakene som inngår i konsernet.

²⁰ Tilsvarende vurderinger vil gjelde for verdipapirforetak.

²¹ Holdingforetak har fått unntak fra rapportering av LCR og NSFR på foretaksnivå.

Effektiv utnyttelse av samlet likviditet i konsern er bakgrunn for at flere har opprettet konsernkontoordninger som benyttes til å styre og utnytte den til enhver tid tilgjengelige likviditet til det foretaket i konsernet hvor det er behov. Likviditet kan, i større grad enn for soliditet, raskere overføres mellom enheter i konsernet, og kan tilsa at det ikke er så avgjørende at likviditeten ligger lokalt i det enkelte foretak.

Forordningen åpner for unntak for datterselskaper dersom konsernet holder en tilstrekkelig likviditetsbuffer også for datterforetak, og ivaretar styringen av det samlede likviditetsbehovet i konsernet. I tillegg må det foreligge avtaler som sikrer flyten av likviditet mellom konsernforetakene.

Faren for omdømmetap tilsier også at morselskap vil anstrenge seg for å sikre likviditetsbehov i datterselskap, og at det derfor kan aksepteres at datterselskap unntas fra minstekrav gitt at konsernet oppfyller kravene på konsolidert nivå.

Selv om utgangspunktet er at et konsern er avhengig av sunnheten i alle konsernselskapene, og at hele konsernet vil være utsatt i en krisesituasjon, kan en argumentere for at det er tilstrekkelig at likviditetskravet gjelder på konsolidert nivå. En enhet i konsernet kan da ha en dårligere buffer eller en mindre langsiktig finansiering så lenge dette veies opp av mer solid finansiering av andre deler av konsernet. Det bemerkes at rapporteringskravet til Finanstilsynet bør gjelde for alle enheter, om enn med mindre frekvens for datterselskaper.

OMF-foretak som ikke er datterselskap vil måtte holde likviditetsbuffer på foretaksnivå for å tilfredsstille minimumskravet til LCR. Finanstilsynet kan derimot i samsvar med forordningen gi unntak fra kravet for OMF-foretak som inngår i konsern.

Mellom morbank og OMF-foretak er det etablert trekkfasiliteter og garantier, bl.a. på bakgrunn av krav som stilles av ratingselskapene. Flere banker har derfor bygget opp en betydelig eksponering mot sine kredittforetak. Det er likevel grunn til å se et deleid OMF-foretak som mer adskilt fra sine eiere enn et heleid, bl.a. på grunn av omdømmerisiko. Enkelte koblinger mot felleseide kredittforetak bidrar til sammenbindinger mellom eierne ved at bankene har garantiansvar for hverandre. Dette kan gi smitteeffekter dersom en av bankene får problemer, og gjør minimumskrav til LCR mer berettiget for de deleide OMF-foretakene enn for de heleide.

Det kan virke konkurransevridende å unnta heleide, men ikke deleide, OMF-foretak fra minimumskrav til LCR. Samtidig har disse foretakene til dels ulik struktur og er ikke direkte sammenlignbare. Av forordningen følger det, som nevnt, derimot bare unntaksmuligheter for datterselskaper. De heleide OMF-foretakene inngår i konsernets beregning av likviditetskrav og vil derfor indirekte være omfattet av likviditetskrav. På den annen side kan minimumskrav til LCR for heleide OMF-foretak føre til at disse må holde en likviditetsbuffer på egen balanse, som kan bidra til å dempe behovet for å trekke på fasilitetene fra morbanken. Det kan tenkes at et krav til likviditetsbuffer for et heleid OMF-foretak også av ratingselskapene anses som et alternativ til trekkrettigheter og likviditetsfasiliteter mv. fra morbank.

Finanstilsynet legger til grunn at unntak for datterselskaper fra plikten til å oppfylle likviditetskravene på individuelt nivå vurderes på grunnlag av søknad fra sak til sak.

Nærmere om likviditetskrav for datterselskaper av utenlandske konsern

Unntaksmuligheten og vurderingen av likviditetskrav for datterselskaper av kredittinstitusjoner etablert i andre EU-land, er i utgangspunktet den samme som for datterselskap av norske foretak.

Omdømmerisikoen er mindre fremtredende når det gjelder grensekryssende virksomhet der for eksempel datterselskapet i Norge er lite i konsernsammenheng og/eller morselskapet ikke befinner seg "nært" Norge. Utfordringer knyttet til flyt av likviditet mellom konsernforetak kan være større på tvers av landegrenser enn innenfor konsern der alle selskaper er etablert i samme stat. Dette gjelder særlig i en stress-/krisesituasjon der nasjonale interesser også kan spille en rolle ved eventuelle fordeling av likviditet. Forordningen legger opp til at aktuelle tilsynsmyndigheter skal være enige om eventuelle unntak og betingelsene for dette, jf. artikkel 8. Dersom enighet ikke oppnås, eventuelt etter megling gjennom EBA, treffer nasjonal myndighet sine egne beslutninger om likviditetskrav for sine respektive foretak, jf. artikkel 21.

Forretningsmodellen for foretak i Norge som er døtre, eller filialer, av utenlandske banker, er gjerne at finansieringen kommer fra morselskapet. Både likviditetsbuffer og langsiktighet i finansieringen for den norske enheten alene, målt ved henholdsvis LCR og likviditetsindikator 1/NSFR, har derfor vært dårligere enn for foretak som ikke er grensekryssende. Finanstilsynet har i de seneste år gjort særlig de største av disse datterselskapene oppmerksomme på at oppfyllelse av kommende minstekrav til likviditet, i første omgang LCR, må forberedes.

Finanstilsynet mener det er viktig at datterselskaper i Norge eid av utenlandske foretak omfattes av likviditetskravene, herunder minimumskrav til LCR, på lik linje med øvrige norske foretak. Spesifikt vil Nordea Bank Norge ASA og Santander Consumer Bank AS måtte oppfylle minstekrav til LCR fra 1. januar 2016.

5.7.5 Konsolideringsbestemmelser

Etter direktivets artikkel 11 (3), jf. artikkel 18 skal minimumskrav til likviditet oppfylles på konsolidert nivå når kredittinstitusjoner og verdipapirforetak har datterforetak i foretak i finansiell sektor (utenom forsikringsforetak og morselskap til forsikringsforetak) eller når kredittinstitusjonen eller verdipapirforetaket er eiet av et holdingforetak i finansgruppe eller holdingforetak i tverrsektoriell finansgruppe.

Konsolideringen skal i utgangspunktet gjennomføres av foretaket på øverste nivå i gruppen. Dersom foretaket er del av et konsern med morselskap innenfor EØS-området, er det øverste selskap i dette konsernet som må foreta beregninger på gruppenivå.

Etter direktivets artikkel 11 (5) kan nasjonale myndigheter kreve at likviditetskravet oppfylles på delkonsolidert nivå (dvs. øverste innenlandske nivå).

I motsetning til konsolidering av andre soliditetskrav, skal det for likviditetskrav kun skje en konsolidering av datterselskaper, og ikke ved andre kapitalinteresser eller dersom foretaket er underlagt felles ledelse med et annet foretak. Datterselskap konsolideres ut fra prinsippet om full konsolidering.

Konsolideringsreglene er nærmere beskrevet i Finanstilsynets forslag om "soliditetskrav i finansgrupper" oversendt til Finansdepartementet 16. april 2015.

Det følger av finansieringsvirksomhetsloven § 2a-9 første ledd at en finansinstitusjon ved anvendelsen av regler om kapitaldekningskrav og andre soliditets- og sikkerhetskrav, skal foreta konsolidering når den har en kapitalinteresse i et annet foretak eller er underlagt felles ledelse som et annet foretak. Konsolidering skal foretas av kapitaldekningskrav og andre soliditets- og sikkerhetskrav. Andre soliditets- og sikkerhetskrav kan være f.eks. begrensninger på store engasjement/andre eksponeringsgrenser, krav til likviditet, krav til offentliggjøring mv. Finanstilsynet er i lovens § 2a-9 annet ledd gitt kompetanse til å gjøre unntak fra konsolideringsplikten.

Utkast til ny finansforetakslov § 18-2 viderefører finansieringsvirksomhetsloven § 2a-9.

I Finanstilsynets forslag om "soliditetskrav i finansgrupper" er det foreslått konsolideringsplikt av likviditetskrav. Videre er det foreslått at konsolideringsplikten også skal gjelde for morselskap i delkonsern.

5.8 Lovteknisk gjennomføring

CRD IV-forordningen og kommisjonsforordningen om LCR er foreløpig ikke en del av EØS-avtalen og vil ikke være klar til å gjennomføres i norsk rett innen 1. oktober 2015 når LCR-regelverket trer i kraft i EU. Når CRD IV innlemmes i EØS-avtalen, vil forordningen gjennomføres i CRR/CRD IV-forskriften ved henvisning. Det er derfor behov for å utarbeide midlertidige nasjonale regler som tilsvare EU-reglene.

Den norske regjeringens avtale om ESA-forordningene med de andre EFTA-landene og EU er inngått med forbehold om Stortingets samtykke. Arbeidet med tilpasningstekster for ESA-forordningene, som er en forutsetning for at den kan tas inn i EØS-avtalen, pågår. CRD IV-regelverket sammen med en rekke andre EU-regler er satt på vent som følge av dette. Finanstilsynet antar at EØS-komiteens beslutning om innlemmelse av ESA-forordningene i EØS-avtalen ikke vil foreligge innen 1. oktober 2015, som er innføringstidspunktet for LCR i EU.

Innføring av minstekrav til likviditet parallelt med EUs innfasingsplan forutsetter derfor at det utarbeides nasjonale regler som tilsvare EU-reglene slik disse følger av forordningen og kommisjonsforordningen.

Finanstilsynet mener inntil videre at det er mest hensiktsmessig å innføre minstekrav til likviditetsreserve (LCR) i egen forskrift. Likviditetsforskriften gjennomfører de kvalitative kravene til likviditetsstyring som følger av direktivet. For å gi oversikt i regelverket foreslås det å gjøre en henvisning fra likviditetsforskriften til ny forskrift om minstekrav til likviditetsreserve.

Krav om likviditetsstyring er gitt i finansieringsvirksomhetslovens § 2-17 og verdipapirhandeloven § 9-15b. Nevnte lovbestemmelser gir hjemmel til å fastsette nærmere krav til en likviditetsreserve (LCR) og stabil finansiering (NSFR) i forskrift. Tilsvarende bestemmelser er videreført i ny finansforetakslov, jf. § 13-7 som trer i kraft 1. januar 2016.

Forordningen og kommisjonsforordningens regulering av minstekrav til likviditet er omfattende og detaljerte. Finanstilsynet foreslår en midlertidig forskriftsregulering på et vesentlig mindre detaljert nivå enn kommisjonsforordningen, men som dekker de

overordnede krav som stilles etter EU-regelverket. Forslaget innebærer at forskriften vil støtte seg på de rapporteringsformatene som er utviklet av EBA for å rapportere LCR. I tillegg må forskriftsreguleringen inneholde enkelte nasjonale valg på de vesentligste områdene, som behandlet over.

Utfyllende veiledning til forskriften foreslås gitt i rundskriv og veiledninger om likviditetskrav, hvor Finanstilsynet kan henvise til konkrete bestemmelser i forordningen og kommisjonsforordningen med formål om at regelverket praktiseres i samsvar med EU-reguleringen. For rapporteringsformål er dette allerede gjennomført i veiledninger til foretakene om utfylling av rapporteringsskjemaene og om likviditetskrav generelt.

6 Utkast til forskrift om minstekrav til beholdning av likvide eiendeler (likviditetsreserve)

Forslaget til forskrift inneholder de mest overordnede reglene for beregning av likviditetskravet. EU-reguleringen inneholder en detaljert regulering av de ulike elementene i likviditetsbufferkravet. Forslaget til forskrift forutsetter derfor at det utarbeides mer utfyllende veiledning, og der det kan gjøres nødvendige henvisninger til EU-regelverket for hvordan Finanstilsynet vil tolke og praktisere forståelsen av hva som kan inngå som likvide eiendeler og hvordan utbetalinger og innbetalinger skal beregnes. Det vises i denne sammenheng til tilsvarende løsning for innføring av kapitalkravene i CRD IV.

Utkastet til forskrift tar utgangspunkt i foreslåtte endringer i CRR/CRD IV-forskriften i samsvar med Finanstilsynets forslag til nye regler om konsoliderte soliditetskrav for finansielle grupper. Forslaget er sendt på høring av Finansdepartementet med høringsfrist 10. august 2015.

Rapporteringsskjemaene som er utarbeidet av EBA vil være viktige for å sikre korrekt beregning av LCR slik denne følger av EU-regelverket. Forslaget til forskrift baserer seg på at klassifiseringen av eiendeler og betalinger med tilhørende avkortnings-, inntaks- og uttaksfaktorer er inntatt i tabell som vedlegg til forskriften. Tabellen tilsvarende gjeldende rapporteringsskjema som benyttes av Finanstilsynet, men er en noe forenklet fremstilling.

Som nevnt over vil EBA utarbeide oppdaterte rapporteringsskjemaer som hensyntar definisjonen av LCR i Kommisjonsforordningen. Det rapporteringsskjema som benyttes per i dag er imidlertid oppdatert av Finanstilsynet slik at det i hovedsak ivaretar definisjonen av LCR i Kommisjonsforordningen. Det må likevel påregnes at det kan oppstå behov for justeringer i vedlegget når nye skjemaer er på plass.

Forskrift om minstekrav til beholdning av likvide eiendeler (likviditetsreserve)

Fastsatt av Finansdepartementet med hjemmel finvl § 2-17 sjette ledd [finansforetaksloven § 13-7 femte ledd]

§ 1 Virkeområde

Denne forskrift gjelder for:

- a) banker og kredittforetak
- b) holdingforetak i finanskonsern der foretak som nevnt i a) inngår

Foretak som nevnt i første ledd skal oppfylle kravene i forskriften her på foretaksnivå samt konsolidert og delkonsolidert nivå i samsvar med forskrift 22. august 2014 nr. 1097 om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften) §§ 8 og 9.

Finanstilsynet kan gjøre unntak fra plikten til å oppfylle kravene på foretaksnivå dersom kravet er dekket på konsolidert nivå av foretakets morselskap.

Finanstilsynet kan gi unntak fra reglene i forskriften her for holdingforetak som er gitt unntak etter CRR/CRDIV-forskriften § 1 femte ledd.

§ 2 Likviditetsreserve

Foretak som nevnt i § 1 skal til enhver tid ha en beholdning av likvide eiendeler som minst tilsvarer netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stressituasjon beregnet i samsvar med forskriften her. Netto likviditetsutgang er summen av utbetalinger fratrukket summen av innbetalinger.

Kravet i første ledd skal oppfylles for alle valutaer samlet. Foretaket skal også rapportere og overvåke kravet i første ledd separat for enkeltvalutaer dersom forpliktelser i valutaen utgjør mer enn 5 prosent av foretakets totale gjeld. Foretakets netto utbetalinger i en valuta skal samsvare med likvide eiendeler samme valuta. Finanstilsynet kan fastsette grenser for det enkelte foretak for hvor mye netto likviditetsutgang i en valuta som nevnt i 2. punktum, som kan dekkes av likvide eiendeler i en annen valuta.

Foretak som er i en stressituasjon kan benytte likviditetsreserven til å dekke likviditetsutgang. Foretaket skal straks melde fra til Finanstilsynet hvis det er grunn til å frykte at foretaket ikke vil oppfylle kravet til likviditetsreserve. Meldingen skal inneholde en redegjørelse for årsaken til vanskelighetene. Foretaket skal så snart som mulig levere en tiltaksplan til Finanstilsynet som viser hvordan foretaket igjen skal oppfylle kravet til likviditetsreserve.

§ 3 Likvide eiendeler

Som likvide eiendeler regnes eiendeler som er fri for heftelser og umiddelbart tilgjengelig for salg. Eiendelene skal kunne stilles som sikkerhet ovenfor en sentralbank.

Foretaket skal ha retningslinjer som sikrer at eiendelene i likviditetsreserven er tilstrekkelig diversifisert. Den ansvarlige for foretakets likviditetsstyring skal ha fullmakt til å disponere over eiendeler i likviditetsreserven.

Eiendeler i likviditetsreserven kan ikke være utstedt av foretak i finansiell sektor med unntak av obligasjoner med fortrinnsrett og eiendeler som er garantert av stater. Eiendelene kan ikke være utstedt av tilknyttet foretak eller foretak i samme konsern.

Eiendeler i likviditetsreserven skal kunne verdsettes på grunnlag av lett tilgjengelige markedspriser eller priser som enkle å beregne. Eiendelene skal være notert på en regulert markeds plass eller skal kunne handles ved direkte salg eller gjennom gjenkjøpsavtaler på anerkjente repomarkeder.

Likviditetsreserven skal bestå av eiendeler med svært god likviditet og kredittkvalitet (nivå 1-eiendeler) og eiendeler med god likviditet og kredittkvalitet (nivå 2A- og nivå 2B-eiendeler) som angitt i vedlegg 1 til forskriften.

Minst 60 prosent av likviditetsreserven skal bestå av nivå 1-eiendeler. Minst 30 prosent av likviditetsreserven skal bestå av nivå 1-eiendeler utenom obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). Inntil 15 prosent av likviditetsreserven kan bestå av Nivå 2B-eiendeler. Verdien av eiendeler i likviditetsreserven skal avkortes som angitt i vedlegg til forskriften.

§ 4 Utbetalinger

Med summen av utbetalinger menes foretakets forpliktelser multiplisert med en uttaksfaktor som angitt i vedlegg 2.

Utbetalinger skal kategoriseres som følger:

- a) innskudd
- b) utbetalinger knyttet til sikrede lån
- c) ekstra utbetalinger knyttet til sikkerheter
- d) utbetalinger fra kreditt- og likviditetsfasiliteter
- e) andre utbetalinger

§ 5 Innbetalinger

Med summen av innbetalinger menes kontraktsfestede innbetalinger fra foretakets eksponeringer som ikke er i mislighold eller forventes misligholdt, multiplisert med en inntaksfaktor som angitt i vedlegg 3.

Summen av innbetalinger kan maksimalt utgjøre 75 prosent av summen av utbetalinger.

Innbetalinger skal kategoriseres som følger:

- a) Innbetalinger fra kunder som ikke er finansielle kunder
- b) Innbetalinger fra finansielle kunder
- c) Innbetalinger fra sikrede lån
- d) Andre innbetalinger

§ 6 Rapportering

Foretakene skal rapportere beholdning av likvide eiendeler, utbetalinger og innbetalinger på det format og med den frekvens som Finanstilsynet fastsetter.

§ 7 Offentliggjøring

Oppfyllelse av likviditetsreservekravet skal offentliggjøres kvartalsvis sammen med foretakets regnskapsrapportering. Offentliggjøringen skal omfatte opplysninger om oppfyllelse separat for signifikante valutaer.

§ 8 Utfyllende regler

Finanstilsynet kan ved enkeltvedtak eller i forskrift endre avkortnings-, inntaks- og uttaksfaktorene som angitt i vedlegg til forskriften [i samsvar med felles EU-regler på området].

§ 9 Ikrafttredelse og innfasing

Forskriften gjelder fra xx.xx.xxxx.

Foretakene kan i en overgangsperiode innfase likviditetsreservekravet som følger:

- a) 60 prosent fra og med 1. oktober 2015.
- b) 70 prosent fra og med 1. januar 2016.
- c) 80 prosent fra og med 1. januar 2017.
- d) 100 prosent fra og med 1. januar 2018.

Foretak som i mer enn 12 måneder har hatt en samlet forvaltningskapital på mer enn 20 milliarder kroner på konsolidert basis (regnskapsmessig beregning) skal oppfylle likviditetsreservekravet med 100 prosent fra 1. januar 2016.

6.1 Endring i forskrift om forsvarlig likviditetsstyring

Endring i forskrift om forsvarlig likviditetsstyring av 29. mai 2007 nr. 747 (likviditetsstyringsforskriften) § 4 Beholdning av likvide eiendeler, skal lyde:

Foretaket skal ha en ~~tilstrekkelig~~ beholdning av likvide eiendeler for å unngå betalingsproblemer på kort og lang sikt som også hensyntar at det kan oppstå uventede hendelser i samsvar med forskrift om minstekrav til beholdning av likvide eiendeler (likviditetsreserve) av xx.xx.xxxx. ~~Slike eiendeler skal være av god kvalitet og uten heftelser, og foretaket skal sørge for at eiendelene umiddelbart kan realiseres eller anvendes for finansiering, inkludert hvilke eiendeler som kan aksepteres som sikkerhet i sentralbanker, sentrale motparter mv. Finanstilsynet kan gi nærmere regler om hvilke eiendeler som kan inngå i beholdningen av likvide eiendeler.~~

6.2 Vedlegg 1 til forskrift, grunnlag for beregning av likvide eiendeler i LCR

Likvide eiendeler	Avkortning (min.)	Spesifikasjoner
Nivå 1		
Konter	0 %	
Eksponeringer mot sentralbanker	0 %	
Statspapirer (EØS-land)	0 %	
Statspapirer (tredjeland)	0 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
Verdipapirer utstedt av lokale myndigheter og offentlige foretak	0 %	Må anses som likeverdige til statspapirer
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF (EØS-land)	7 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
		Alternativt risikovekt 10 %
		Utstedelsesvolum EUR 500 mill.
		Minimum 2 prosent overpantsettelse
Andeler i fond	0 %	Konter og sentralbankeksponeringer
	5 %	Andre nivå 1-eiendeler ekskl. OMF
	12 %	Nivå 1-godkjente OMF
Nivå 2A		
Verdipapirer utstedt av lokale myndigheter og offentlige foretak (EØS-land)	15 %	Risikovekt 20 %
Eksponeringer mot tredjeland	15 %	Risikovekt 20 %
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF (EØS-land)	15 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 2
		Alternativt risikovekt 20 %
		Utstedelsesvolum EUR 250 mill.
		Minimum 7 prosent overpantsettelse
		Minimum 2 prosent overpantsettelse ved risikoklasse 1
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF (tredjeland)	15 %	Krav til nasjonalt regelverk om OMF
		Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
		Alternativt risikovekt 10 %
		Minimum 7 prosent overpantsettelse
		Minimum 2 pst. overpantsettelse ved utstedelsesvolum over EUR 500 mill.
Foretaksobligasjoner	15 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 1
		Utstedelsesvolum EUR 250 mill.
		Maksimalt 10 års løpetid ved utstedelsestidspunkt
Andeler i fond	20 %	Nivå 2A-eiendeler
Nivå 2B		
Asset backed securities (RMBS/ABS)	25 % / 35 %	Utstedelsesvolum (transjen) EUR 100 mill.
		Øvrige krav følger av art. 13 i kommisjonsforordning 2015/61
Foretaksobligasjoner	50 %	Ratet av godkjent ratingbyrå, risikoklasse 3
		Utstedelsesvolum EUR 250 mill.
		Maksimalt 10 års løpetid ved utstedelsestidspunkt
Aksjer	50 %	Del av en hovedbørsindeks
Restricted Use Committed Liquidity Facilities (RCLF)	-	Avhengig av om sentralbanken tilbyr en slik fasilitet
Obligasjoner med fortrinnsrett - OMF	30 %	Utstedelsesvolum EUR 250 mill.
		Underliggende aktiva maks 35 % risikovekt
		Minimum 10 prosent overpantsettelse, må offentliggjøres månedlig
Andeler i fond	30 %	Bolig- og billån
	35 %	Nivå 2B-godkjente OMF
	40 %	Lån til små og mellomstore bedrifter, og forbrukslån
	55 %	Foretaksobligasjoner og aksjer

6.3 Vedlegg 2 til forskrift, grunnlag for beregning av utbetalinger i LCR

Utbetalinger	Uttaksfaktor	Spesifikasjoner
Innskudd		
Fra husholdninger og små ikke-finansielle foretak	10 %	Kategori 1 jf. art. 25 (3) (a) i kommisjonsforordningen
	15 %	Kategori 2 jf. art. 25 (3) (a) (b) i kommisjonsforordningen
	20 %	Kategori 3 jf. art. 25 (3) (b) i kommisjonsforordningen
	5 %	Dekket av en innskuddsgarantiordning
	10 %	Ikke dekket av en innskuddsgarantiordning
	0 %	Bundne innskudd
Ikke-operasjonelle innskudd fra øvrige sektorer	20 %	Dekket av en innskuddsgarantiordning
	40 %	Ikke dekket av en innskuddsgarantiordning
Operasjonelle innskudd	5 %	Dekket av en innskuddsgarantiordning
	25 %	Ikke dekket av en innskuddsgarantiordning
Utbetalinger knyttet til sikrede lån (repoer)		
Sentralbanklån	0 %	Uavhengig av sikkerhet
Andre motparter	0 %	Med sikkerhet i nivå 1-eiendeler utenom OMF
	7 %	Med sikkerhet i nivå 1-OMF
	15 %	Med sikkerhet i nivå 2A
	30 %	Med sikkerhet i nivå 2B-OMF
	25 % / 35 %	Med sikkerhet i nivå 2B RMBS/ABS
	50 %	Med sikkerhet i nivå 2B - foretaksobligasjoner og aksjer
	25 %	Med sikkerhet i nivå 2B - motpart offentlige foretak
	25 %	Med sikkerhet i andre eiendeler - stater, offentlige foretak
	100 %	Med sikkerhet i andre eiendeler - øvrige motparter
Ekstra utbetalinger knyttet til sikkerheter		
Sikkerheter stilt i derivattransaksjoner	10 %	Nivå 1-OMF
	20 %	Nivå 2-eiendeler og "andre" eiendeler
Øvrige utbetalinger knyttet til sikkerheter	100 %	Herunder, utbetalinger som følger av at ytterligere sikkerheter må stilles ved en negativ utvikling i markedene og/eller ved en vesentlig forverring av institusjonens kredittkvalitet, shortsalg og overskytende sikkerheter.
Kreditt- og likviditetsfasiliteter		
Husholdninger og små ikke-finansielle foretak	5 %	
Andre sektorer, ekskl. finansielle foretak	10 %	Kredittfasiliteter
	30 % / 40 %	Likviditetsfasiliteter
Kredittinstitusjoner	40 %	
Andre finansielle foretak og verdipapirforetak	40 %	Kredittfasiliteter
	100 %	Likviditetsfasiliteter
Øvrige	100 %	
Andre utbetalinger		
Driftskostnader	0 %	
Handelsfinansiering	5 %	
Derivater	100 %	
Øvrige utbetalinger	100 %	

6.4 Vedlegg 3 til forskrift, grunnlag for beregning av innbetalinger i LCR

Innbetalinger	Inntaksfaktor	Spesifikasjoner
Innbetalinger fra ikke-finansielle kunder		
Husholdninger og små ikke-finansielle foretak	50 %	
Øvrige ikke-finansielle foretak	50 %	
Sentralbanker	100 %	
Øvrige ikke-finansielle kunder	50 %	
Innbetalinger fra finansielle kunder		
Operasjonelle innskudd	5 %	Dekket av en innskuddsgarantiordning
	25 %	Ikke dekket av en innskuddsgarantiordning
Forfall på verdipapirer	100 %	
Innbetalinger knyttet til sikrede lån (repoer)		
	0 %	Med sikkerhet i nivå 1-eiendeler ekskl. OMF
	7 %	Med sikkerhet i nivå 1-OMF
	15 %	Med sikkerhet i nivå 2A
	30 %	Med sikkerhet i nivå 2B-OMF
	25 % / 35 %	Med sikkerhet i nivå 2B RMBS/ABS
	50 %	Med sikkerhet i nivå 2B - foretaksobligasjoner og aksjer
	100 %	Med sikkerhet i andre eiendeler
Andre innbetalinger		
Transaksjoner knytter til handel med varer og tjenester	100 %	
Eiendeler uten fast kontraktuell utløpsdato	20 %	Må kunne sies opp innen 30 dager
Aksjer og egenkapitalbevis	100 %	Notert på børs
		Inngår i en større indeks
		Inngår ikke som likvid eiendel
Derivater	100 %	
Øvrige innbetalinger	100 %	

Vedlegg 1 Andre tilsynsmessige likviditetsmål/-rapportering

Additional Monitoring Metrics

Av forordningen følger rapporteringskrav til "Additional Monitoring Metrics" (AMM). AMM inneholder rapportering av seks ulike tilsynsverktøy; løpetidsfordeling av balanseposter, konsentrasjon av finansiering fordelt på motparter og produkt, konsentrasjon av "counterbalancing capacity", pris på finansiering og rullering av finansiering. Det meste av informasjonen som inngår i denne rapporteringen vil være informasjon som ikke inngår i dagens rapportering til Finanstilsynet.

Løpetidsfordelingen av balanseposter skal gi en oversikt over gjenstående kontraktuell løpetid på balanseposter for å avdekke mismatch mellom løpetiden på eiendeler og gjeld. Det skal rapporteres på løpetider fra over-natten til over 10 år.

Konsentrasjonen av finansieringen fordelt på motparter skal identifisere de finansieringskildene som er av en slik betydning at de kan føre til likviditetsproblemer dersom de opphører. De 10 største motpartene som hver står for minimum 1 prosent av total finansiering til selskapet skal rapporteres. Når det gjelder konsentrasjonen av finansieringen fordelt på produkt, skal alle typer finansiering som overstiger 1 prosent av total gjeld rapporteres. De 10 største eiendelsposter og likviditetsfasiliteter innvilget skal rapporteres for å avdekke konsentrasjonen av "counterbalancing capacity" (foretakets mulighet til å besitte, eller ha tilgang til, overskuddslikviditet på kort, mellomlang og lang sikt som følge av en stressituasjon).

Gjennomsnittlig transaksjonsvolum og pris for finansiering med ulike løpetider skal også rapporteres. Løpetidene det skal rapporteres på er fra over-natten til over 10 år. Videre skal volum av finansiering som forfaller og ny finansiering som er tatt opp hver dag i løpet av måneden rapporteres.

AMM skal rapporteres i alle signifikante valutaer, på individuelt og konsolidert nivå med månedlig frekvens. Men dersom foretaket ikke har morselskap eller datterforetak i andre land enn Norge, foretakets balanse utgjør mindre enn 1 prosent av summen av balansen til alle foretakene under tilsyn i det aktuelle landet, og foretakets forvaltningskapital er mindre enn 30 mrd. euro, reduseres rapporteringsfrekvens til kvartalsvis.

Kravene til AMM følger av en forordning (ITS) og blir i utgangspunktet bindende for alle foretak som er omfattet av CRD IV. Forordningen er ennå ikke vedtatt av EU-kommisjonen. Finanstilsynet tar sikte på å implementere denne rapporteringen i september 2015.

Sikkerhetsstilte eiendeler

I forordningen stilles det rapporteringskrav til "asset encumbrance", såkalte sikkerhetsstilte eiendeler.

Det er fem ulike skjemaer som skal rapporteres: (A) Oversikt over sikkerhetsstillelser, (B) Løpetidsinndeling, (C) Betingede sikkerhetsstillelser, (D) OMF, og (E) Detaljerte data. Alle kredittinstitusjoner og verdipapirforetak skal rapportere skjemaer om sikkerhetsstilte eiendeler både på individuelt nivå og på konsolidert nivå. For foretak med forvaltningskapital under 30

mrd. kroner, hvor sikkerhetsstillelser utgjør mindre enn 15 prosent av totale eiendeler er det kun krav om å rapportere skjema A og D. Skjema D skal kun rapporteres av de foretak som utsteder OMF. De ulike skjemaene har ulik rapporteringsfrekvens. Skjema A, B og D skal rapporteres kvartalsvis, skjema E halvårlig og skjema C årlig.

Rapporteringskravene defineres i en forordning (ITS), som ble gjort gjeldende i EU fra 31. desember 2014. Forordningen ble først publisert i EUs Official Journal 22. januar 2015. På grunn av den forsinkede publiseringen av rapporteringsskjemaene fra EU, besluttet Finanstilsynet i desember 2014 å utsette oppstart av rapporteringen av sikkerhetsstilte eiendeler med ett kvartal. Første rapportering av sikkerhetsstilte eiendeler blir dermed for 1. kvartal 2015 med rapporteringsfrist 11. mai 2015.

Intradag-likviditet

Baselkomitéen publiserte i april 2013 en anbefaling om å innføre "Monitoring tools for intraday liquidity management". I dokumentet argumenteres det for behovet for rapportering til tilsynsmyndighetene av bankenes likviditetsposisjoner gjennom bankdagen (intradag) og et rapporteringsskjema for dette presenteres.

Det er ingen krav til rapportering av intradag-likviditet i CRD IV, men EBA har besluttet å utarbeide forslag til "Guidelines on intraday liquidity monitoring tools" for å sikre harmonisert implementering av Baselanbefalingene i EU. Denne rapporteringen vil gi Finanstilsynet informasjon om likviditetsposisjoner som ikke fremkommer av dagens rapportering fra foretakene²².

Ved utarbeidelsen av anbefalinger fra EBA vil spørsmål som hvilke foretak rapporteringen skal gjelde for, alle kredittinstitusjoner eller kun de største, og eventuelt om det skal skilles mellom de bankene som deltar direkte eller kun indirekte i betalingssystemene, være sentralt. Det må også avklares hva som menes med rapporteringsrelevante betalingssystemer²³.

Det er foreslått månedlig rapporteringsfrekvens med innrapportering etter de samme frister som for LCR, dvs. to uker. En arbeidsgruppe i EBA skal innen april 2016 fremme forslag til retningslinjer om rapportering av intradag likviditet. Rapporteringen vil sannsynligvis tidligst gjelde fra 31. oktober 2016. Finanstilsynet mener det er mest hensiktsmessig å avvende anbefalingene fra EBA.

Finansieringsplaner

EBA publiserte 19. juni 2014 "Guidelines on harmonized definitions and templates for funding plans of credit institutions". Rapporteringen skal gi tilsynsmyndighetene bedre oversikt over foretakenes finansieringsplaner for de neste tre år. Rapporteringen skal foregå årlig og følge et standardskjema utviklet av EBA. Planlagt oppstart i EU er sommeren 2015.

Finansieringsplaner er alltid et tema under stedlig tilsyn og finansieringssituasjonen tas også opp på kontaktmøter med bankene. I en fornuftig styring og kontroll på likviditetsrisikoområdet ligger også et forhold til foretakenes fremtidige (re-)finansieringsbehov og hvordan dette skal dekkes. I tidligere likviditetsmessig

²² Det bemerkes at Norges Bank løpende overvåker oppgjørssystemet for norske kroner gjennom dagen og kan dermed fange opp denne type intradag likviditetsrisiko.

²³ For norske kroner gjelder Norwegian Interbank Clearing System (NICS), mens de store systemene på europeisk nivå er EURO1 og TARGET2, og i USA CHIPS og Fedwire.

stressituasjoner, har Finanstilsynet kontaktet en rekke banker for å avdekke hvordan aktuelle refinansieringer skal gjennomføres.

Finanstilsynet tar sikte på å innhente rapportering av finansierungsplaner fra og med 2016. Rapporteringen, som skal vise foretakenes finansierungsplaner tre år frem i tid vil benyttes i Finanstilsynets årlige risikovurdering (SREP) av foretakene.

ILAAP - Internal liquidity adequacy assessment process

Det fremgår av artikkel 86 i direktivet at foretakene skal gjennomføre en prosess for identifisering, måling, styring og overvåking av likviditets- og finansierungsrisiko, samt vurdere likviditetsposisjoner og likviditetsrisiko. Denne "Internal Liquid Adequacy Assessment Process" (ILAAP), har paralleller til ICAAP som bankene allerede utarbeider. Foretakene vil bl.a. kunne bruke analysen til å tilpasse likviditetsbuffer samt kort og langsiktig finansiering.

Tilsynsmyndighetene skal gjennomgå foretakenes ILAAP og gi en vurdering av hvor forsvarlig, tilpasset og helhetlig ILAAP-dokumentet for det enkelte foretak er. Tilsynsmyndighetene skal også vurdere hvordan ILAAP er integrert i den overordnede risikostyringen i foretaket og i foretakets strategi og kapital- og likviditetsplanlegging.

Finanstilsynet mener at ILAAP kan gjennomføres som en del av ICAAP og omtales i samme dokument. Omfanget og innretningen av ILAAP bør være tilpasset foretakets størrelse og kompleksitet. Alle kredittinstitusjoner skal utarbeide ILAAP årlig fra og med 2016.

Vedlegg 2 LCR-verdier for grupper av banker og kredittforetak

Nedenfor følger en oversikt over nivået på LCR per utgangen av 2014 for de ulike grupper banker på konsolidert og individuelt nivå, samt for kredittforetakene.

Øverste konsolideringsnivå* (Antall)					
	< 60	< 70	< 80	< 90	< 100
Store banker	2	2	2	2	4
Mellomstore banker	2	3	5	7	8
Mindre banker	5	12	15	23	31
Alle banker	9	17	22	32	43

*Konsolidert for de som rapporterer konsolidert, solonivå for de øvrige

Individuelt nivå (Antall)					
	< 60	< 70	< 80	< 90	< 100
Store banker	1	1	2	3	4
Mellomstore banker	5	7	7	11	12
Mindre banker	5	12	15	23	31
Alle banker	11	20	24	37	47

Kredittforetak (individuelt nivå*) Antall				
< 60	< 70	< 80	< 90	< 100
19	19	19	19	19

*Det er kun ett kredittforetak, Eksportfinans, som rapporterer konsolidert. De har samme LCR konsolidert og på solonivå.

Vedlegg 3 Om Kommunalbanken som mulig "promotional lender"

Obligasjonslån utstedt av såkalte "promotional lenders" (kredittinstitusjoner som yter støttelån) kan regnes med som nivå 1-eiendel uten avkortning i LCR, jf. artikkel 10 (1) bokstav e, punkt ii). Kommisjonsforordningen definerer "promotional lender" i samme artikkel. Et slikt foretak skal ha som formål å "fremme offentlige politiske målsettinger" fastsatt av sentrale eller lokale myndigheter, primært ved å "yte støttelån på ikke-konkurrensemessig grunnlag uten vinning som formål". I tillegg forutsettes det at minst 90 prosent av utlånene er direkte eller indirekte statsgarantert og at eksponeringer mot myndighetene behandles som en eksponering mot "medlemsstatens sentralregjering" i samsvar med artikkel 115 (2) i forordningen²⁴.

Ved årsslutt 2014 var 98 prosent av Kommunalbankens innlån i andre valutaer enn NOK. I følge Kommunalbanken gir innlåning i valuta en billigere finansiering totalt sett. Dersom deres lån blir godkjent som nivå 1 eiendel i LCR, kan en vente en betydelig økt etterspørselen etter lånene og dermed billigere finansiering for Kommunalbanken. Det kan ha konkurransevridende effekter. En del kommuner låner selv i form av sertifikatlån, eller av andre aktører som KLP Kommunekreditt. Videre må det tas hensyn til at etterspørselen etter Kommunalbankens obligasjoner vil øke i alle valutaer. Ønskes det å oppnå et større tilbud av LCR-kvalifiserte NOK-lån, bør det vurderes hvordan dette kan sikres.

I flere europeiske land er lån utstedt av kredittforetak som har kommunefinansiering som hovedvirksomhet godkjent som "promotional lenders". Den nederlandske sentralbanken (DNB) har offentlig bekreftet at to nederlandske foretak, N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank) og Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) har en slik status. Det samme gjelder svenske Kommuneinvest og Municipality Finance Plc i Finland.

For å kunne defineres som en "promotional lender" må Kommunalbanken oppfylle kriteriet om at utlånsvirksomheten utøves uten vinning som formål og utøves på et ikke-konkurrensemessig grunnlag. Videre vil en slik definisjon kunne føre til at markedet oppfatter det slik at virksomheten til Kommunalbanken har en implisitt statsgaranti ettersom ett av kriteriene for at banken skal kunne defineres som en "promotional lender", er at utlånene er statsgarantert, jf. tidligere omtale. Det stilles også krav om at Kommunalbanken eksponeringer mot myndighetene behandles i samsvar med artikkel 115 (2) i CRR og registreres i tilhørende oversikt.

Hovedmålet for Kommunalbanken å sikre konkurransedyktige lån til kommunesektoren. De skal drive profesjonelt og kostnadseffektivt, men har ikke lønnsomhet eller profitt som et hovedmål. Det vises til selskapets vedtekter der det heter: "Kommunalbanken skal bidra til at kommunesektoren sikres tilgang til stabil, kostnadseffektiv og langsiktig finansiering. Kommunalbanken har samme utlånsbetingelser uavhengig av kommunens eller lånets størrelse. Kommunalbanken er et statlig heleid aksjeselskap og den ledende

24

<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/744714/Article+115%282%29%20of+Regulation+%28EU%29%20575+2013.xlsx/c5432dd4-3c15-491e-8d8b-6e426fe43f40>

finansinstitusjonen i kommunemarkedet. Vårt formål er å sikre stabil tilgang på finansiering, samt yte gunstige lånebetingelser til kommunesektoren og gi staten god avkastning på innskutt kapital. Banken finansierer seg i de internasjonale kapitalmarkedene og har den høyest oppnåelige rating (Aaa/AAA) fra Moody's og Standard & Poor's".

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

FINANSTILSYNET
POSTBOKS 1187 SENTRUM
0107 OSLO
POST@FINANSTILSYNET.NO
WWW.FINANSTILSYNET.NO